Greta Thunberg - novo lice pokreta o klimatskim promjenama: analiza izvještavanja na portalima The Guardian i Večernji list u 2019.

Nizić, Dora

Master's thesis / Diplomski rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, The Faculty of Political Science / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet političkih znanosti**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:114:187712

Rights / Prava: Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International/Imenovanje-Nekomercijalno-Bez prerada 4.0 međunarodna

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-29**

fpzg
Fakultet političkih znanosti | Sveučilište u Zagrebu

Repository / Repozitorij:

FPSZG repository - master's thesis of students of political science and journalism / postgraduate specialist studies / disertations

zir.nsk.hr

dabar
DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet političkih znanosti
Diplomski studij novinarstva

Dora Nizić

GRETA THUNBERG – NOVO LICE POKRETA O KLIMATSKIM PROMJENAMA: ANALIZA IZVJEŠTAVANJA NA PORTALIMA *THE GUARDIAN* I *VEČERNJI LIST* U 2019.

DIPLOMSKI RAD

ZAGREB, 2020.

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet političkih znanosti
Diplomski studij novinarstva

GRETA THUNBERG – NOVO LICE POKRETA O KLIMATSKIM PROMJENAMA: ANALIZA IZVJEŠTAVANJA NA PORTALIMA *THE GUARDIAN* I *VEČERNJI LIST* U 2019.

DIPLOMSKI RAD

Mentorica: doc. dr. sc. Dunja Majstorović Jedovnicki
Studentica: Dora Nizić

Zagreb
lipanj, 2020.

Izjavljujem da sam diplomski rad Greta Thunberg – novo lice pokreta o klimatskim promjenama: analiza izvještavanja na portalima *The Guardian* i *Večernji list* u 2019., koji sam predala na ocjenu mentorici doc. dr. sc. Dunji Majstorović Jedovnicki, napisala samostalno i da je u potpunosti riječ o mojem autorskom radu. Također, izjavljujem da dotični rad nije objavljen ni korišten u svrhe ispunjenja nastavnih obaveza na ovom ili nekom drugom učilištu, te da na temelju njega nisam stekla ECTS-bodove.

Nadalje, izjavljujem da sam u radu poštivala etička pravila znanstvenog i akademskog rada, a posebno članke 16-19. Etičkog kodeksa Sveučilišta u Zagrebu.

Dora Nizić

Sadržaj

Popis ilustracija .....
1. Uvod 1
2. Teorijski okvir 3
3. Klimatske promjene 6
4. Tko je Greta Thunberg? 11
4.1. Istraživanja o Greti Thunberg 16
5. Etika u izvještavanju 18
6. Istraživanje 22
6.1. Cilj i metodologija istraživanja 22
6.2. Uzorak i hipoteze 23
7. Rezultati i rasprava 24
8. Zaključak 36
Popis literature 38
Prilozi 41
Sažetak 44
Summary 45

Popis ilustracija

Grafikoni

Graf 1: Vrsta teksta.....24
Graf 2: Autor teksta.....25
Graf 3: Ton izvještavanja.....26
Graf 4: Ton izvještavanja u kolumnama.....26
Graf 5: Spominjanje klimatskih promjena u člancima.....27
Graf 6: Tip naslova.....29
Graf 7: Spominjanje Aspergerovog sindroma.....30
Graf 8: Fotografije.....31
Graf 9: Gretin izgled na fotografijama.....32
Graf 10: Broj izvora informacija.....33

1. Uvod

Danas živimo u svijetu u kojemu se sve više govori o klimatskim promjenama te smo i sami svjedoci posljedica koje klimatske promjene ostavljaju na Zemlju. Upravo zbog toga što i sama smatram da klimatske promjene zaslužuju što više biti u fokusu svih nas, kako putem medija tako i putem drugih izvora informacija, odabrala sam upravo ovu temu za diplomski rad. Naime ovaj rad osim što obrađuje način pitanja o klimatskim promjenama i njihovu važnost, tiče se i izvještavanja o djeci, odnosno u ovom konkretnom slučaju Grete Thunberg, mlade švedske aktivistice koja je pridobila pažnju svjetskih razmjera te ju je usmjerila na važnost očuvanja okoliša.

Na izbor teme, osim vlastite svjesnosti i usmjerenosti ka klimatskim promjenama i njihovoj važnosti, utjecala je i Greta Thunberg odnosno ono što je ona postigla za samo dvije godine otkad se prvi puta pojavila u medijima. Ljudi na koje je djelovala, sve ono na što je ukazala, novi trendovi koje je uvela sa svojih tek šesnaest godina. Upravo sam se zbog toga odlučila da ovaj rad bude posvećen njezinom djelovanju i da ona bude glavni akter.

Kako je to već svima dobro poznato ovakva značajna djelovanja ne mogu proći nezamijećena i bez kritika, onih dobrih, ali i onih loših. Stoga sam željela ukazati na način kako mediji izvještavaju o Greti, kako je oni predstavljaju široj publici i ljudima diljem svijeta. Pošto su ipak mediji ti koji su glavni posrednik između izvora informacija i primatelja, oni dijelom odlučuju kako će se pojedinca predstaviti te u kojem tonu će se o njemu izvještavati. A samim tim će i publika na temelju dobivenih informacija graditi sliku i mišljenja o tom pojedincu.

Brojna su prethodno provedena istraživanja koja su se bavila medijskim izvještavanjem o klimatskim promjenama, poput knjige Maxwella T. Boykoffa, Who *Speaks for the Climate?: Making Sense of Media Reporting on Climate Change* i longitudinalno istraživanje: *Securitization of media reporting on climate change? A cross-national analysis in nine countries* u kojem su Mike S. Schäfer, Jürgen Scheffran i Logan Penniket istražili kako se izvještavalo o klimatskim promjenama u periodu od petnaest godina u devet država.

Pojedina istraživanja bave se i fenomenom Grete Thunberg kao i lavinom istomišljenika koje je okupila tijekom svog djelovanja, konkretno istraživanja su se bavila *Twitter* komunikacijom i načinom izvještavanja njemačkih novina o švedskoj aktivistici. I sama Greta Thunberg je napisala knjigu pod nazivom *No one is too small to make a difference*, koja se bavi njezinim životom te okuplja sve njezine govore o klimatskim promjenama. Usprkos

tome, do trenutka pisanja ovog rada ne postoji niti jedno istraživanje koje se bavi usporedbom načina izvještavanja dvaju portala o Greti Thunberg.

Ovaj rad stoga prikazuje način na koji su portali *The Guardian* i *Večernji list* tijekom 2019. godine izvještavali o Greti Thunberg. Istraživanje se temelji na kvantitativnoj analizi sadržaja članaka objavljenih na portalima *The Guardian* i *Večernji list*. Osim samog načina izvještavanja, cilj rada je i ustanoviti postoji li razlika u izvještavanju između portala. Želi se ukazati na to kako jedan hrvatski i jedan britanski, svjetski poznati portal izvještavaju o mladoj aktivistici. Neka od pitanja na koja će ovaj rad odgovoriti tiču se kršenja dječjih prava, tona izvještavanja, usmjerenosti članaka na klimatske promjene ili pak više na Aspergerov sindrom koji Greta Thunberg ima, kako se piše o njoj u kolumnama, a kako u pojedinim člancima, kakvi su naslovi te kakva je grafička oprema pojedinih članaka.

Prvi dio rada bavit će se teorijskim okvirom, odnosno pojedinim medijskim teorijama. Sljedeći dio rada obradit će se klimatske promjene odnosno objasnit će zašto se o njima sve češće govori te što one zapravo predstavljaju za naš planet, kao i kakve su moguće posljedice. Obradit će se i pojam globalnog zatopljenja, kao i njegovi uzroci i posljedice. Iduće poglavlje će odgovoriti na pitanje tko je Greta Thunberg? To poglavlje dotiče se njezine životne priče, kako je započela s aktivizmom te do kud ju je to danas dovelo, kao i sve što je postigla i probleme na koje je ukazala. Također ovo poglavlje će se baviti i prethodno provedenim istraživanjima o Greti Thunberg i njihovim zaključcima, ukazat će se na moguće propuste i teme koje nisu dovoljno obrađene. Peto poglavlje obradit će pitanje etike u izvještavanju, u ovom slučaju etike u izvještavanju o djeci. Naime, ukazat će se na to kako bi se pravilno trebalo izvještavati o djeci te koja pravila je potrebno poštovati, ali i objasniti kako se to odnosi na Gretu Thunberg s obzirom na to da je ona ujedno i aktivistica klimatskih promjena, ali i javna osoba te dio *celebrity* javnosti.

Sljedeći dio rada obuhvaća istraživanje. U tom dijelu govorit će se detaljnije o metodi koja se koristi kao i o cilju istraživanja, uzorku te postavljenim hipotezama. Opisat će se sam tok i način istraživanja te rezultati. Zadnje poglavlje rada je zaključak u kojem će se ukratko opisati cjelokupan proces istraživanja, kao i najvažniji nalazi.

2. Teorijski okvir

Online mediji igraju glavnu ulogu kad je riječ o masovnim medijima današnjice. Pristup njima je besplatan, brz, jednostavan te dostupan svima koji posjeduju internet. Pretraživanje je veoma lako te svi koji se žele informirati na ovaj način mogu to učiniti bez imalo problema.

Osim brojnih prednosti, novi mediji imaju i neke mane. Naime, izvori u mnogo slučajeva nisu navedeni, često se služe *clickbait-om*– privlačnim naslovima koji u većini slučajeva nemaju veze s tekstom ili su u najmanju ruku izvučeni iz konteksta, i to predstavlja samo jedan od problema s kojima se susreću korisnici novih medija prilikom informiranja. Česta je i pojava lažnih vijesti, tako zvani *fake news.* Takve vijesti se zahvaljujući povezanosti cijelog svijeta mogu proširiti veoma daleko u vrlo kratkom periodu i prouzročiti golemu štetu.

Naime, masovni mediji se promatraju kao „sredstva saobraćanja među ljudima koja su i sama podložna razvojnim promjenama, što je uvjetovano karakterom znanstveno-tehnoloških revolucija; (2) sredstva proizvodnje, selekcije i distribucije medijskih sadržaja (poruke i obavijesti), prije svega sadržaja masovne kulture" (Žugić, 1988: 29 prema Ilišin i dr., 2001: 14).

Masovni mediji danas igraju ključnu ulogu u našim životima, ulogu kakvu nikad prije nisu bili u mogućnosti igrati. Napredak tehnologije omogućio je da mediji budu dio naše svakodnevice i teško je zamisliti kućanstvo bez ijednog medija. Stoga su ljudi konstantno „bombardirani" s brojnim informacijama sa svih strana, čija istinitost je u većini slučaja upitna.

„Masovna kultura, pak, definira se kao kultura stvorena prema masovnim normama industrijske proizvodnje, širena tehničkim sredstvima masovne difuzije (po jednom čudnom anglo-latinskom neologizmu: *mass media*), obraća se društvenoj masi, tj. jednom divovskom aglomeratu jedinki, skupljenih neovisno od unutrašnjih struktura društva (klase, porodice itd.)" (Moren, 1979/I:12 prema Ilišin i dr., 2001: 14). Zato se može reći da „masovni mediji stvaraju masovni auditorij, a ne publiku" (McLuhan, 1968 prema Ilišin i dr., 2001: 14).

U slučaju ovog istraživanja masovnih medija, odnosno portala *The Guardian* i *Večernji list* prikazat će se kako su oni informirali svoje čitatelje o mladoj švedskoj aktivistici Greti Thunberg ali i kako su izvještavali o klimatskim promjenama. Odgovorit će se na pitanje jesu li mediji u ovom slučaju poslali pravu poruku, odnosno jesu li ljudima na ovaj način dovoljno ukazali na klimatske promjene, kakvim su tonom izvještavali i slično. Moć masovnih medija

je zaista velika, ali je pitanje hoće li se ta moć iskoristiti na pravi način ili će podleći trendu senzacionalizma.

Novo doba i nova tehnologija su razvili plodno tlo za širenje i jačanje tabloidnih i senzacionalističkih vijesti. Mediji se sve više okreću *infotainmentu,* obliku vijesti koji ujedno informira, ali i zabavlja. Takav način informiranja je čitateljima često zanimljiviji od suhoparnog iznošenja vijesti, brojeva, statistika i slično zbog toga mu se brojni i okreću. Dok za vlasnike medija takav način izvještavanja predstavlja profit i privlači oglašivače.

„Senzacionalističko izvještavanje jest ono koje sadrži više podražaja i emocionalnih reaktora, no što to čitatelj želi ili što društvo propisuje da bi trebalo željeti“ (Tannenbaum et. Lynch, 1960: 382 prema Raguž i dr., 2018: 53).

Zbog toga će se u ovom istraživanju također odgovoriti na pitanje jesu li su portali, koji se istražuju, bili usmjereni na spominjanje dijagnoze Grete Thunberg. Istražit će se i kakvi su se naslovi koristili, odnosno je li bila riječ o senzacionalističkim ili informativnim naslovima. Izvještavanjem o klimatskim promjenama na ovaj način moguće je, informirajući veliki broj ljudi, utjecati na publiku, odnosno točnije rečeno da se ukaže na problem globalnog zatopljenja i potrebe očuvanja okoliša i da se probudi svijest ljudi.

Sukladno tome, „nisu rijetka razmišljanja koja sugeriraju da mediji mogu podizati kritičku svijest primatelja, kao i pridonijeti multiplikaciji različitih auditorija. To se ne odnosi samo na potencijalni utjecaj određenih medijskih sadržaja čija je primarna funkcija obrazovanje i kultiviranje. Neki autori tako smatraju da upravo masovnost auditorija daje ljudima “realnu moć populističkog stila” (Webster, Phalen, 1997: 21), tj. da agregacija pojedinaca u medijski auditorij omogućava formiranje kolektivnog mišljenja koje je nužno jače nego individualno iskazani stavovi. Otuda proizlazi da okupljanje u veliku grupu individue više oslobađa nego pokorava. Ovakvi afirmativni stavovi o mogućoj produktivnoj snazi mase i kolektivnog mišljenja nemaju suviše zagovornika, ali svakako ih ne treba potpuno odbaciti“ (Ilišin i dr, 2001: 19).

Teorije koje se također mogu dovesti u vezu s utjecajem medija na pojedince prema autorima Stromback i Esser (2009: 210) su svakako i *agenda setting, framing, priming* te teorija kultivacije. Utjecaj medija na pojedince nije uopće upitan, samo je ključno koliko je taj utjecaj jak i kakve posljedice on ima.

Teorija *agenda setting* objašnjava kako postoji snažna korelacija između isticanja pojedinih problema/vijesti od strane medija, odnosno stavljanja fokusa na određeni problem, i utjecaja na mišljenje primatelja o tim istim vijestima, odnosno pažnje koja se njima predaje (McCombs i Shaw, 1972. prema Scheufele i Tewksbury, 2007: 11).

Istraživanje *agenda settinga* započeli su McCombs i Shaw još 1972. godine s predsjedničkim izborima koji su se održavali 1968. godine. Originalna definicija *agenda settinga* proteklih godina se smatra *agenda settingom* prve razine, odnosno istražuje kako je stupanj pažnje usmjerene određenom problemu povezan s vidljivošću među javnosti, ali se ne fokusira na nijanse pokrivenosti unutar problema. Druga razina *agenda settinga* objašnjava kako vijesti utječu na javno mnijenje, a ključnu ulogu u tome ima elita (Nabi i Oliver, 2009: 84-85). U slučaju klimatskih promjena to može biti pozitivna stvar, može se pobuditi svijest ljudi da više brinu o okolišu, naravno ako se ističu prave stvari i ako se ukaže na prave probleme, a ne da se manipulira publikom.

Prema Scheufele i Tewksbury (2007: 11) pojam *framing* utemeljen je na pretpostavci kako je određeni problem predstavljen, odnosno uokviren, u medijima to može utjecati na način kako će ga publika shvatiti. Sam pojam *framinga* potječe iz sociologije kao metafora uokvirene slike, gdje okvir predstavlja određeno ograničenje. *Framing* kao dio masovne komunikacije predstavlja novinare kao glavne aktere koji svojim načinom uokvirivanja vijesti oblikuju interpretacije publike o nekom događaju ili problemu (Nabi i Oliver, 2009: 85-86). Pojam *framinga* se stoga može povezati i s načinom kako izvještavanje pojedinih novinara o Greti Thunberg i sam način izvještavanja mogu utjecati na mišljenje publike o švedskoj aktivistici.

Još je jedna pojava u novinarstvu koja se može povezati s ovim istraživanjem, a to je pojam *gatekeepinga*. Odnosno, teorija koja smatra da su novinari zapravo čuvari i da oni odlučuju što će proći kroz „vrata“ i tako stići do šire publike. Takav pristup često je kritiziran zbog subjektivnost, vlastitih stavova i razmišljanja urednika i novinara koji kao „vratari“ odlučuju koje vijesti će objaviti, a koje ne (Cassidy, 2006: 7).

3. Klimatske promjene

Klimatske promjene su pojam koji se u zadnje vrijeme sve češće spominje u medijima. Razlog tomu su upravo posljedice klimatskih promjene s kojima se populacija iz dana u dan susreće. Prema Schellnhuberu i dr. (2006: 5) u zadnjih pedeset godina došlo je do značajne promjene u pojedinim socio-ekonomskim faktorima kao što su rast populacije, rast bogatstva i urbanizacija. Također to su trendovi koji će se nastavljati i dalje, a upravo su to faktori koji najviše štete našoj klimi.

Primjeri promjena klime vidljivi su još od dvadesetog stoljeća, pojavom nazvanom El Niño. Radi se o promjeni klime u tropima, koja je za posljedicu imala i blijeđenje koraljnih grebena, a događala se u periodu od 1997. do 1998. godine. Svjetska povećanost blijeđenja koraljnih grebena povezuje se s povišenjem temperatura oceana. Drugi primjer je sve veća učestalost i ozbiljnost pojave suša na području Azije i Afrike, općenito rast temperatura, rast morske razine, previsoka koncentracija emisijskih plinova ugljikovog (IV) dioksida, efekt staklenika. Samo su mali dio klimatskih promjena koje se svakodnevno događaju. Smanjio se i period trajanje zaleđenosti rijeka i jezera, za oko dva tjedna tijekom dvadesetog stoljeća. Opseg arktičkog morskog leda smanjio se za 40 posto tijekom proteklih desetljeća u periodu kasnog ljeta i rane jeseni, dok je u periodu proljeća i ljeta opseg manji za deset do petnaest posto nego što je bio pedesetih godina prošlog stoljeća (Schellnhuber i dr, 2006: 5).

Osim klimatskih promjena ključan je i pojam globalnog zatopljenja. Houghton (2009: 13) objašnjava kako se zbog ljudskih aktivnosti poput paljenja fosilnih goriva, ugljena, ulja, zajedno s krčenjem šuma, velika količina plina ugljikovog dioksida emitira u atmosferu tijekom zadnjih dvjesto godina te se ta količina zadnjih pedeset godina sve više povećava. Stoga se svake godine emisije plinova ugljika dodatno povećavaju u atmosferi, koja sama od sebe već sadrži ugljikov dioksid te stoga dolazi do zasićenja, odnosno količine od osam milijardi tona ugljikovog dioksida u atmosferi. Većina te količine ostat će u atmosferi još minimalno stotinu godina. Takve enormne količine ugljikovog dioksida za posljedicu imaju zagrijavanje Zemlje. Odnosno, ugljikov dioksid je odličan sakupljač topline koja dolazi s površine Zemlje, ali u prevelikoj količini on djeluje kao prekrivač površine i tako Zemlju održava toplijom nego što bi ona inače bila. Globalno povećanje temperatura tako vodi do klimatskih promjena na globalnoj razini. Houghton (2009: 13) stoga u budućnosti pretpostavlja rast temperature za trećinu stupnja Celzijusa svakih deset godina na globalnoj razini, što bi značilo rast od tri stupnja Celzijusa po stoljeću.

Samo dva tjedna prije nego se Greta Thunberg pojavila u javnosti objavljen je znanstveni rad koji objašnjava kako globalno zatopljenje može uzrokovati efekt staklenika Zemlje s prosječnom globalnom temperaturom puno višom od onih u ijednom međuledenom dobu tijekom proteklih 1,2 milijuna godina i razinu mora puno veću od one tijekom proteklih deset tisuća godina (Kühne, 2019: 1).

Opasnost od globalnog zatopljenja i klimatskih promjena je stvar koje je većina ljudi svjesna, ali je ne shvaća ozbiljno niti kao nešto što bi se uskoro moglo dogoditi, odnosno nešto što bi imalo značajne posljedice. Iako pojedinci možda toga i nisu toliko svjesni, trebamo biti sigurni da je to nešto što se događa upravo sad i upravo nama. Iako je stanje sada i više nego ozbiljno, trebamo misliti i na budućnost jer kako je Schellnhuber (2006: 5) upozorio da ono što se ne čini opasno danas, može ispasti itekako opasno za pedeset godina.

Posljedice s kojima bismo se mogli susresti vrlo su ozbiljnije. Uragani, tornado, poplave, suše, požari, konstantan rast morske razine, sve više ozonskih rupa, nestanak pojedinih biljnih i životinjskih vrsta, samo su neke od pojava koje bi se mogle sve učestalije događati. Iako znanstvenici ne mogu točno predvidjeti područja koja će biti najviše pogođena, za to su potrebna dodatna istraživanja, ali sigurni su da će se posljedice itekako osjetiti (Houghton, 2009: 14).

Što se tiče poplava, one bi najviše mogle biti uzrokovane dizanjem razine mora. Naime, dizanje morske razine moglo bi imati velike posljedice za ogromna urbana središta (London, Amsterdam, New York, Washington), razvijene zemlje mogle bi potrošiti milijarde dolara na različite konstrukcije kojima bi se more nastojalo zadržati. Također, Venecija se već desetljećima bori s problemom poplava uzrokovanim dizanjem morske razine. Predviđeno povišenje razine mora za 30 centimetara uz efekt staklenika, ako se ništa ne poduzme, moglo bi značiti za Piazzu San Marco da će tijekom sezone poplava svaki dan biti pod vodom. Iako bogatije zemlje mogu i pokušati riješiti taj problem uz ogromne svote novaca i izrađivanje zidova i slično, takvu privilegiju nemaju slabije razvijenije zemlje. Na primjer Delta Nila, Južna Kina i Bangladeš primjeri su regija s vrlo velikim brojem stanovnika koji bi se u slučaju poplava morali preseliti. Bangladeš je već pretrpio milijunske ljudske žrtve zbog poplava i tajfuna. Povišenje morske razine na tim područjima za jedan i pol metar značilo bi poplavu za 16 posto područja te gubitak doma za 17 milijuna ljudi. Dok bi povišenje razine mora za samo pola metra u dolini Nila i Egiptu značilo potrebu premještanja 3,8 milijuna ljudi (Hardy, 2003: 135).

Osim što bi globalno zatopljenje utjecalo na agronomiju i ljudsko zdravlje, posljedice bi se osjetile i kod obrasca naseljavanja ljudi, korištenja energije, transporta, industrije, kvalitete

okoliša kao i kod ostalih aspekata infrastrukture koji svakodnevno utječu na kvalitetu života. Također, korištenje fosilnih goriva će utjecati na klimu u budućnosti. Fosilna goriva, trenutno su glavna potpora ekonomski razvijenih zemalja, opskrbljuju sve energijom. Bilo na direktan način kao goriva ili indirektan putem generirane električne energije, za proizvodnju, poljoprivredu, transport, grijanje i slično (Hardy, 2003: 153).

Osim katastrofalnih posljedica za ljude, velike posljedice bi osjetio i morski ekosistem. Naime, svaka planktonska vrsta ima svoje optimalne uvjete za fotosintezu, rast i reprodukciju. Rast od samo dva stupnja Celzijusova prosječne temperature oceana značio bi brojne promjene u obilju i distribuciji pojedinih vrsta planktona. Utjecalo bi i na brojne biljojede kao i na ribe, te u konačnici i na ljude koji se hrane ribom. U morima južne Kalifornije u proteklih četrdeset godina izmjeren je pad od 80 posto životinjskih planktona zbog rasta temperature za samo 0,4 stupnja Celzijusa (Hardy, 2003: 140).

Osim za planktone, posljedice bi osjetile i ribe. Globalno zatopljenje moglo bi uništiti i svjetsko ribarstvo. Četiri su faktora koji kontroliraju populaciju ribe: broj mriješćenja, dostupnost hrane za mlade ribe, fizički transport ikre u moru te grabežljivci na ikru i mladunce. Kad bi se dogodio samo mali pad brojnosti planktona koji su hrana mladuncima, došlo bi do puno većeg smanjenja proizvodnje ribe. Osim planktona, temperatura također igra veliku ulogu te upravo o njoj ovisi gdje su pojedine ribe rasprostranjenje, s povećanjem temperature narušio bi im se i ekosistem (Hardy, 2003: 140).

Koraljni grebeni su također stanište brojnim biljnim i životinjskim vrstama, gdje mnogi žive u simbiozi. Povećanje temperatura dovodi do uništavanja algi na koraljima, odnosno do njihovog izbljeđivanja što za posljedicu ima odumiranje svih vrsta kojima su ti koraljni grebeni služili kao stanište. Globalnom preživljavanju koraljnih grebana uvjetuju osim klimatskih promjena i globalno zatopljenje, ljudski utjecaj, povećanje temperatura, sve učestalije bolesti povišena morska razina kao i smanjenje pH vrijednosti oceana (Hardy, 2003: 145).

Mnogim morskim sisavcima prijeti destrukcija staništa kao i fragmentacija. Globalno zatopljenje stavlja veliki pritisak na njihovu mogućnost preživljavanja, mnogi od njih igraju i ključnu ulogu u prehrambenom lancu. Smanjenje njihovog broja može rezultirati i kaskadom obilja drugih vrsta. Količina morskog leda se konstantno smanjuje te se predviđa da će se do 2100. godine smanjiti za još 40 posto. Takva promjena će značiti gubitak staništa, povećanu smrtnost kao i nemogućnost parenja, što će u konačnici značiti izumiranje brojnih vrsta polarnih životinja, poput morskih lavova, tuljana, polarnih medvjeda i slično (Hardy, 2003: 147).

Bili svjesni ili ne, u Hrvatskoj se također već susrećemo s posljedicama klimatskih promjena. Na primjeru analize klimatskih promjena grada Zagreba, koja obuhvaća period od 1901. do 2014. godine, Ivančan-Picek (2017: 5-7) iznosi podatke koji prikazuju kako je došlo do porasta srednje godišnje temperature zraka kao i najvećeg porasta u proteklih 25 godina. Također, od 1901. godine četrnaest najtoplijih godina zabilježeno je nakon 1991. godine, došlo je i do smanjenja hladnih dana i hladnih noći.

Naglašavaju se samo neke od mogućih posljedice klimatskih promjena koje bi mogle zadesiti Hrvatsku, „ustanovljeno je da je uz jaki i ekstremni topli stres smrtnost povećana i stoga bi bilo realno očekivati da će češća pojava jakog i ekstremnog toplog opterećenja uzrokovati povećanje smrtnosti“ Ivančan-Picek (2017: 14).

Ančić i dr. (2016) pokušali su ustanoviti vide li Hrvati klimatske promjene u svojoj državi, te su došli do pohvalnih rezultata:

> „Građani Hrvatske vide klimatske promjene kao globalnu pojavu, u prirodoslovnom i društveno-znanstvenom smislu. Iako prosječna ocjena ozbiljnosti klimatskih promjena kao globalnog problema u slučaju hrvatskih građana leži ispod europskog prosjeka, jasno je da gotovo 70% njih drži klimatske promjene ozbiljnim problemom. S obzirom da su podaci za Hrvatsku prikupljeni 2013.g., a za ostale europske zemlje 2011.g., moguće je da bi i hrvatski prosjek bio nešto viši prije nego je dugotrajna ekonomska kriza i sustavno okretanje leđa globalnim problemima umanjila prioritet zabrinutosti za sveobuhvatni, vrlo kompleksni i višestoljetni proces kao što su klimatske promjene. Na to nam ukazuje i komparativni položaj srednje vrijednosti procjene hrvatskih građana o tome koliko je porast temperature uzrokovan klimatskim promjenama opasan po okoliš, iz ISSP terenskog istraživanja provedenog 2011.g. Prema tom rangiranju Hrvatska je u samom vrhu među preko 30 zemalja svijeta po ocjeni da je navedeni porast temperature opasan po stabilnost okoliša“ (Ančić i dr., 2006: 43).

Smatram kako je bitno ukazati ljudima na ono što oni sami mogu učiniti kako bi se klimatske promjene smanjile ili barem usporile. Bitno je informiranje, da pojedinci budu upoznati s tim da i najmanja sitnica koju određeni dan učine kasnije može imati velike posljedice za cijeli svijet.

Reciklaža otpada, smanjenje ispušnih plinova, manje korištenje plastike pa i banalne stvari poput vožnje bicikla na posao umjesto automobila mogu imati dalekosežne pozitivne posljedice za sve nas. Jedan od načina kako se ljudima mogu predstaviti informacije o očuvanju okoliša su svakako i mediji, koji zahvaljujući svom velikom dosegu mogu osigurati

primanje informacija ljudima diljem države, ali i na globalnoj razini te tako pomoći u rastu i razvitku svijesti o klimatskim promjenama.

4. Tko je Greta Thunberg?

Smatram da rijetko koja osoba na svijetu do sad nije čula za djevojčicu po imenu Greta Thunberg. Punim imenom, Greta Tintin Eleonora Ernman Thunberg, rođena je 2003. godine u Švedskoj, a roditelji su joj operna pjevačica Malena Ernman i glumac Svante Thunberg, dok je njezin djed Olof Thunber bio glumac i redatelj (wikizero.com, 2020). Ova mlada aktivistica za okoliš privukla je svjetsku pozornost svojom borbom protiv klimatskih promjena.

Naime, u kolovozu 2018. tada kao petnaestogodišnjakinja, provodila je školske dane ispred švedskog parlamenta u Stockholmu kako bi ukazala na klimatske promjene. Držeći znak s natpisom „*Skolstrejk för klimatet*“, što bi u prijevodu značilo „Školski štrajk za klimu“ (wikizero.com, 2020).

Greta Thunberg je bila potresena manjkom pažnje koju su političari usmjeravali k problemu globalnog zatopljenja, pošto je to ljeto 2018. u Švedskoj bilo rekordno visokih temperatura. Sa sobom je ponijela samo bocu vode, ruksak napunjen hranom i knjigama te već spomenuti transparent. Rekla je kako je pokušala prikupiti ljude da joj se pridruže, ali nitko nije bio zainteresiran stoga je sama odlučila nešto poduzeti (Arnoff, 2019).

Nije zadugo bila sama, već krajem prvog tjedna štrajka vodeće švedske novine su prenijele njezinu priču. Nakon tri kompletna tjedna izbivanja iz škole, vratila se u školske klupe, ali ne i petkom. Ti su dani bili rezervirani za proteste (Arnoff, 2019).

U kolovozu 2018. godine Greta Thunberg je započela s klimatskim štrajkom i javnim govorima zahvaljujući kojima je postala prepoznatljiva kao internacionalna klimatska aktivistica. U intervjuu s Amy Goodman za *Democracy Now!,* ispričala je kako je ideju za klimatski štrajk dobila nakon pucnjave u jednoj školi u Sjedinjenim Američkim Državama u veljači 2018., što je dovelo do toga da se brojni mladi odbijaju vratiti u školu. Tih deset aktivista iz srednje škole Marjory Stoneman Douglas u Floridi, odlučili su organizirati „Marš za svoje živote“ da bi ukazali na sve veću potrebu kontrole oružja u Americi (wikizero.com, 2020).

Osvojila je prvenstvo u esejima na temu klimatskih promjena u svibnju 2018. godine, koje su održale švedske novine *Svenska Dagbladet.* U eseju je napisala kako se želi osjećati sigurnom, ali kako je to moguće kad se nalazimo u najvećoj krizi u ljudskoj povijesti. Nakon što je njezin rad objavljen u novinama kontaktirao ju je Bo Thorén iz *Fossil Free Dalslanda,* grupacije zainteresirane da učine nešto po pitanju klimatskih promjena. Greta Thunberg je prisustvovala na njihovim sastancima, na jednom od njih Thorén je predložio da bi djeca u

školama trebala protestirati za klimatske promjene. Greta je pokušala zainteresirati i druge mlade ljude da se uključe, ali pošto nitko nije bio dovoljno zainteresiran odlučila je sama održati protest 20. kolovoza 2018. Odlučila je ne pohađati školu sve do generalnih švedskih izbora u rujnu, njezin protest započeo je nakon velikih vrućina i šumskih požara tijekom najtoplijeg ljeta u zadnje 262 godine u Švedskoj. Njezini zahtjevi bili su da švedska Vlada reducira emisije plinova ugljika u skladu s Pariškim dogovorom. Također je pojasnila kako su njezini učitelji bili podijeljenih mišljenja što se tiče protesta i izostajanja iz škole, kao ljudi mislili su da čini nešto dobro, ali kao učitelji su joj govorili da prestane (wikizero.com, 2020).

Kada je na društvenim mrežama *Twitter* i *Instagram* objavila svoju fotografiju tijekom prvog dana protesta, predstavnik Finske banke *Nordea* prenio je njezin *tweet* na više od dvjesto tisuća korisnika. Društveni profil Grete Thunberg privukao je lokalne reportere čije priče su zatim prenesene na internacionalnu razinu u manje od tjedan dana (wikizero.com, 2020).

Švedska kompanije, također fokusirana na klimu pod nazivom *We Don't Have Time* (WDHT), u vodstvu Ingmara Rentzhoga iskoristila je Gretinu popularnost. Naime Rentzhog je tvrdio da su se za Gretin štrajk ljudi počeli interesirati tek onda kad je on objavio njezinu sliku na službenim profilima kompanije te video na *YouTubeu.* Koristio je njezino ime i sliku bez njezina znanja i odobrenja da bi zaradio milijune preko društvenih mreža te tako iskoristio popularnost mlade aktivistice u vlastite profitabilne svrhe (wikizero.com, 2020).

Nakon listopada 2018. godine došlo je do evolucije Gretinog aktivizma, sudjelovala je na demonstracijama diljem Europe, održavala javne govore, porastao joj je broj pratitelja na društvenim mrežama. Nakon generalnih izbora u prosincu 2018., Greti Thunberg su se uskoro pridružili i ostali učenici organizirajući školske prosvjede za klimu pod nazivom „*Fridays for Future*“, odnosno „Petci za budućnost“. Inspirirala je učenike diljem svijeta da sudjeluju u protestima. U tom mjesecu više od dvadeset tisuća učenika sudjelovalo je u štrajkovima u najmanje 270 gradova (wikizero.com, 2020).

Nakon što je Greta Thunberg gostovala na Klimatskoj konferenciji Ujedinjenih Naroda 2018. godine njezin govor je postao viralan te su joj se pridružili ljudi diljem svijeta u organiziranju protesta za klimu jednom tjedno. Na konferenciji je istaknula kako svjetske vođe današnjice nisu dovoljno zreli da kažu kakva je uistinu situacija. U prvoj polovici 2019. godine Greta se pridružila mnogobrojnim prosvjedima diljem Europe, također je pozvana da sudjeluje na različitim forumima i u parlamentima. U siječnju 2019. na Svjetskom Ekonomskom Forumu, Greta je održala govor u kojem je po prvi puta upotrebila sad već dobro poznatu frazu „Naša kuća je u plamenu“. Ukazala je na svoje sumnje kako smatra da ju

brojni desno orijentirani političari Britanskog, Europskog i Francuskog parlamenta bojkotiraju. Jednom prilikom susrela se i s Papom koji joj je zahvalio i ohrabrio da nastavi dalje (wikizero.com, 2020).

Kako bi izbjegla letenje, koje također nije pogodno za klimu, Greta Thunberg je plovila jedrilicom od Engleske do New Yorka kako bi prisustvovala na Samitu o klimatskim promjenama 2019. godine. Jedrilica je bila opremljena solarnim panelima te podvodnim turbinama, cilj je bio omogućiti ugljično neutralnu transatlantsku plovidbu, sukladno Gretinim isticanjem važnosti reduciranja emisija plinova. Putovanje je trajalo petnaest dana. Govor koji je održala na Samitu, gdje je često isticala frazu „Kako se usuđujete?“, popratili su svjetski mediji, ali govor je i uglazbljen. Greta je bila jedna od petnaest mladih koji su sudjelovali na Samitu, kritizirali su pet država, Argentinu, Brazil, Francusku, Njemačku i Tursku, za koje smatraju da nisu na putu da ispune ciljeve za smanjenje emisija štetnih plinova. Kritike se temelje na Trećem Protokolu Konvencije za prava djeteta, prema kojoj djeca koja vjeruju da je njihovo pravo narušeno mogu podnijeti pritužbu (wikizero, 2020).

Nakon što je uzela slobodnu godinu od školovanja Greta Thunberg je posjetila i Kanadu, gdje je sudjelovala u klimatskim protestima u Montrealu, Edmontonu te Vancouveru, uključujući vođenje klimatskog mitinga za Globalni klimatski štrajk u Montrealu. Školski štrajkovi koji su trajali od 20. do 27. rujna privukli su više od četiri milijuna ljudi. Stotine tisuća ljudi sudjelovalo je u protestu, za kojeg se kaže da je bio najveći u povijesti grada. Dok je bila u Sjedinjenim Američkim Državama, Greta je sudjelovala na klimatskim protestima i u New Yorku, Iowi, Los Angelesu, Charlotteu, Denveru (wikizero.com, 2020).

Nakon što je Konferencija o klimatskim promjenama Ujedinjenih naroda (COP25) premještena iz Čilea u Madrid, Greta je odbila putovati avionom zbog ugljikovih emisija koje nastaju prilikom letenja. Stoga je objavila na svom profilu na društvenim mrežama da traži prijevoz preko Atlantskog oceana. Ovaj put joj je australijski bračni par priskočio u pomoć. Bračni par je plovio svijetom svojim katamaranom, *La Vagabonde* te su joj stoga ponudili prijevoz od Virginije gdje se trenutno nalazila do Portugala. Nakon što je stigla u Portugal uputila se prema Madridu gdje je i sudjelovala s lokalnim stanovništvom u klimatskom protestu „Petci za budućnost“ (wikizero.com, 2020).

Početkom 2020. godine uputila je kritiku i njemačkoj tvrtki *Siemens* da obustave dostavu željezničke opreme kontroverznom rudniku ugljena *Carmichael*, kojim se upravlja subvencioniranjem indijske kompanije *Adani Group* iz Australije, usprkos Gretinom prozivanju i kritiziranju *Simens* je objavio kako će svakako nastaviti svoje poslovanje s kontroverznom kompanijom te će ih i dalje opskrbljivati željezničkom opremom.

Do kraja pisanja ovog rada, zadnje gostovanje Grete Thunberg održalo se 4. ožujka 2020. kad je prisustvovala mitingu Odbora za okoliš Europskog parlamenta, gdje je govorila o Europskom klimatskom zakonu. Istaknula je kako smatra da je novi prijedlog zakona o klimi, koji je objavila Europska Komisija, predaja (wikizero.com, 2020).

Njezin utjecaj na mnoge ljude diljem svijeta, ali poglavito mlade opisuje se pojmom pod nazivom „Greta efekt". Primila je i veliki broj pohvala i nagrada kao što su: časno Zajedništvo Rojalnog Škotskog Zemljopisnog Društva, *Time* magazin ju je proglasio jednom od sto najutjecajnijih osoba kao i najmlađom osobom godine, uključena je i na *Forbesovu* listu sto najutjecajnijih žena za 2019. godinu kao te je nominirana i dva puta za Nobelovu nagradu za mir, 2019. i 2020. godine (wikizero.com, 2020).

Greti Thunberg je dijagnosticiran Aspergerov sindrom, kojega smatra darom jer joj omogućuje da klimatske promjene sagleda crno na bijelo (Thunberg, 2019: 1). Greta je prvi put čula za klimatske promjene kao osmogodišnjakinja, 2011. godine, i nije mogla razumjeti zašto se tamo malo stvari poduzima po tom pitanju. Ova situacija ju je dovela do depresije, prestala je jesti i pričati. U konačnici joj je dijagnosticiran Aspergerov sindrom, kao i opsesivno kompulzivni poremećaj te selektivni mutizam. Prilikom jednog od svojih prvih govora na temu klimatskih promjena, objasnila je kako selektivni mutizam znači da govori samo onda kad je to potrebno (wikizero.com, 2020).

Greta se tri, četiri godine prije nego li je počela sa školskim štajkom, borila i s depresijom. Kad je tek počela protestirati roditelji nisu podupirali njezin aktivizam. Naime, njezin otac nije htio da Greta izostaje iz škole, iako je poštovao njezin cilj. U svibnju 2015. godine Gretina majka je obznanila švedskoj javnosti da njezina kćer ima Aspergerov sindrom, s ciljem da pomogne i drugim obiteljima u sličnoj situaciji. Greta je priznala da ju je ta dijagnoza u prošlosti sputavala, ali ona to ne smatra bolešću već sindrom naziva svojom „supermoći" (wikizero.com, 2020).

Njezin aktivizam započeo je već kod kuće, naime Greta je utjecala na roditelje da postanu vegani, da se odreknu letenja u zrakoplovu te da što više recikliraju. Pokušala im je pokazati grafove i statistike, ali to nije imalo pretjeranog utjecaja sve dok im nije ukazala na to da njoj samoj tako oduzimaju budućnost. Odustajanje od letenja za njezinu majku, inače opernu pjevačicu značio je kraj karijere, upravo ovakve odluke koje su njezini roditelji donijeli Greti daju nadu i vjeru da će zaista može napraviti promjenu. Priča o Thunberg obitelji ispričana je i u knjizi *Scenes from the Heart* iz 2018. godine. U intervjuu za *BBC* Gretin otac je ispričao kako je njegova žena prestala letjeti više zbog toga da „spasi" svoj kćer, nego zbog klimatskih

promjena. Upravo zbog toga jer je majka vidjela koliko to Greti znači te koliko je ona energije dobila zahvaljujući tomu (wikizero.com, 2020).

Greta je uvjerena da se čovječanstvo susreće s egzistencijalnom krizom zbog globalnog zatopljenja. Često koristi grafičku analogiju, poput izjava „Naša kuća je u plamenu“ i slično, kako bi ukazala na svoje brige, često proziva i vrhovne ljude kao glavne krivce za trenutno stanje. Također upozorava ljude u južnijim područjima da će upravo oni biti ti koji će najviše osjetiti posljedice klimatskim promjena, iako su oni najmanje pridonijeli emisijama ugljikovog dioksida. Osim toga, Greta podupire i ostale mlade aktiviste za klimu koji se nalaze u područjima koja već osjećaju posljedice klimatskih promjena (wikizero.com, 2020).

Greta Thunberg je napisala i svoju prvu knjigu pod nazivom „*No one is too small to make a difference*“, naime radi se o knjizi koja obuhvaća sve njezine govore na različitim skupštinama, samitima, događajima i slično. Prema njezinoj knjizi koja je objavljena na engleskom, španjolskom, njemačkom, francuskom i katalonskom jeziku, Greta je održala svoj prvi javni govor u rujnu 2018. godine u Stockholmu u sklopu Klimatskog marša. U svom prvom govoru naglasila je da je još jedna od njezinih motivacija za štrajk bio i znanstveni rad objavljen 2017. godine koji govori kako je preostalo samo tri godine dok se ne postigne cilj Pariškog dogovora iz 2015. da se globalno zatopljenje zadrži ispod dva stupnja Celzijusa poviše predindustrijskog levela AD iz 1850. godine (Kühne, 2019: 1).

Još jedan primjer kako Greta Thunberg sudjeluje u borbi protiv klimatskih promjena je i ta što prilikom svojih putovanja koristi prijevozna sredstva koja su najmanje štetna za okoliš, jedrilice, vlakove, električne automobile, ali nikako avione.

Osim podrške koju dobiva diljem svijeta od drugih mladih aktivista koji se bore za isti cilj kao i ona, podršku su joj pružile i brojne poznate osobe kao Leonardo Di Caprio. Uz brojne pohvale, naravno idu i brojne kritike. Većina kritika bazira se upravo na njezinim godina, na tome što je mnogi percipiraju kao mladu djevojčicu koja je proizvod volje i djelovanja svojih roditelja. Nužno to ne mora biti tako. Ostale kritike se temelje i na Aspergerovom sindromu zbog čega njezina izlaganja i govori mogu djelovati drugačiji od govora profesionalnih govornika, političkih osoba i drugih. Iako naravno to nije nikakvo opravdanje za kritike, niti to nije razlog da se njezin govor, ideje i upozorenja ne shvate ozbiljno.

Njezino brzo uzdizanje i svjetska slava učinili su je vođom, ali i metom mnogobrojnih kritika, često Donalda Trumpa i ostalih svjetskih vođa. Greta je i sama često kritizirala Donalda Trumpa i druge svjetske vođe zbog toga što su upravo oni ti koji mogu utjecati na smanjenje klimatskih promjena i očuvanje okoliša, ali po tom pitanju ništa ne čine. Donald Trump ju je znao često provocirati i ignorirati uživo, ali i putem društvene mreže *Twitter*.

Greta bi na njegove kritike reagirala tako da bi ih objavila u opis svog profila na spomenutoj društvenoj mreži.

U današnje vrijeme nije ništa čudno da se jedna mlada, ženska, snažna, uspješna osoba susreće s mnogobrojnim kritikama. Aspergerov sindrom pojedinci vide kao dodatnu manu i mogući način etiketiranja.

Usprkos svemu tome neupitno je koliko razmjere uspjeha je imalo Gretino djelovanje, a još je manje upitno koliki će ti razmjeri biti u budućnosti. Naime u samo dvije godine od početka svog javnog djelovanja po pitanju borbe za očuvanje okoliša, Greta je privukla pažnju cijeloga svijeta, kako putem medija tako i putem svojih postignuća, objava, akcija. Stoga se Gretu u svakom smislu može smatrati javnom osobom te dijelom *celebrity* javnosti te politike.

Poznato je koliko i pojedine političarke imaju problema, odnosno da se susreću s brojnim stereotipima i da ih se ne doživljava toliko ozbiljno kao njihove muške kolege, a u Gretinom slučaju još se radi o djevojčici. Van Zoonen (2006: 292) se referira na Schwartzenberg (1977) koji objašnjava kako žene političarke imaju samo limitirane opcije u c*elebrity* politici. Jedini način da uspiju je da zamaskiraju svoju ženstvenost i imitiraju muškarce, jer u suprotnom će biti shvaćene kao koketne i neozbiljne. Također muškarci političari su u mogućnosti koristiti šarmantno vodstvo kao i zavodništvo, dok to nije mogućnost za žene zbog seksualne konotacije. Schwartzenberg (1977) također misli da je jedini ženski model u *celebrity* politici taj da se žena ponaša kao majka, odnosno da bude ženstvena u smislu brige i tješenja (Van Zoonen, 2006: 292). Dok žene u drugim sferama mogu graditi svoju slavu na izgledu, to nije slučaj za političarke, odnosno u ovom slučaju za Gretu Thunberg.

4.1. Istraživanja o Greti Thunberg

Šesnaestogodišnja Greta Thunberg je relativno nova pojava. Naime, medijsku pažnju je zadobila nedavno, točnije u kolovozu 2018. godine. Stoga i ne čudi što se do sada nije pretjerano pisalo o njoj, odnosno nisu se provodila brojna istraživanja kako o njezinom djelovanju tako i o načinu izvještavanja o njoj.

Ipak može se izdvojiti istraživanje Junga i suradnika (2020) u kojem se autori bave ulogom društvenih medija u usponu Grete Thunberg. Fokus je usmjeren na društvenu mrežu *Twitter* i komunikaciju koja se odvijala na ovoj platformi. Istraživanje je pratilo razdoblje od četrnaest mjeseci te je obuhvatilo četiri ključna događaja njezina života. Obradivši oko 1,7

milijuna *tweetova,* rezultati istraživanja ukazuju da su slavne osobe igrale ključnu ulogu u jačanju utjecaja mlade aktivistice. Istraživanje se bavilo stavovima pojedinaca te rezultati pokazuju negativne stavove pojedinaca prema Greti, ne samo zbog skepticizma prema klimatskim promjenama već i zbog drugih parametara, kao što su spol i godine.

Kao i rad Junga i suradnika, rad Zoe Viole Bergmann (2019) također istražuje kako Gretine godine utječu na pojedince. Naime, ovaj rad obrađuje problem ageizma, odnosno ageističkog izvještavanja u njemačkim novinama o klimatskim promjenama i Greti Thunberg. Ovo istraživanje ukazuje na korištenje pojedinih izraza koji se mogu okarakterizirati kao izrazi kojima se opisuju djeca i konstantno se naglašava kako se radi o mladoj osobi. Istraživao se diskurs dvaju njemačkih novina, *FAZ* i *taz*. Rezultati su također ukazali da postoji sumnja u autentičnost i činjeničnost klimatskog pokreta mladih. Rad predlaže određene mjere kako bi se ukazalo novinarima, ali i ostatku društva na neprikladno korištenje ageizma prilikom izvještavanja o mladim ljudima.

Iako trenutno istraživanja o Greti Thunberg nisu brojna ne znači da će tako ostati s vremenom. Također, prethodno provedena istraživanja ukazala su na probleme koji postoje, na predrasude i stereotipiziranje. Oba rada su obuhvatila sve potrebne parametre da provedu vjerodostojna i korisna istraživanja koja nude moguća rješenja trenutnog stanja.

Osim toga, još uvijek nije provedeno istraživanje koje prikazuje način izvještavanja na portalima, koji su jedan od glavnih izvora informiranja današnjice uz društvene medije. Također provedeno istraživanje njemačkih novina bavi se problemom ageizma, doduše kritički se postavlja prema njemačkim medijima koji na takav način izvještavaju, ali se ne spominje konkretno pitanje etike u izvještavanju o djeci.

5. Etika u izvještavanju

„Uloga novinara je prikupljanje činjenica, selekcioniranje istih te pisanje određenog novinarskog uratka. Načinom prenošenja događaja koji se odnose na djecu, novinari uvelike utječu na stvaranje stavova u čitatelja, što ima za posljedicu nastanak određenih političkih odluka“ (Vlainić, 2012: 37). Vlainić (2012: 37) navodi kako Hammarberg (1997: 246) smatra da upravo „medijski posredovane slike stvaraju imidž djeteta u očima čitatelja“, dakle prema Vlainić mogući prosperitet i dobrobit djece u društvu, zapravo u većini slučajeva ovisi o slici koju donose mediji.

Uloga medija i novinara i više je nego važna u trenutnom društvu gdje se ljudi mogu informirati putem raznih kanala, samim tim veći broj izvora informacija može ukazati na više mogućih pogrešaka prilikom samog informiranja, ali i iznošenje netočnih, kao i etički neispravnih navoda.

Za novinare je ključno da procijene na koji će način izvještavati o djeci i da uzmu u obzir interes javnosti, ali isto tako i prava određenog djeteta. Treba obratiti pažnju i na motive roditelja, osim poštovanja etičkih načela nužno je poštovati i glas vlastite savjesti (Vlainić, 2012: 37).

Vlainić (2012:38) ističe kako je, prema 64. članku Ustava Republike Hrvatske dužnost svih da štite djecu i nemoćne osobe, a obveze zaštite privatnosti, časti, ugleda i dostojanstva djece propisuju Zakon o medijima, Zakon o elektroničkim medijima, Zakon o Hrvatskoj radioteleviziji, Zakon o sudovima za mladež, Kazneni zakon, Prekršajni zakon i Zakon o obveznim odnosima (str. 37-38). Ipak, najvažniji dokument koji jamči zaštitu djece i propisuje sva njihova prava je Konvencija o pravima djeteta, međunarodni ugovor koji se po pravnoj snazi nalazi iznad zakona. Uz navedene zakone, dječja prava štite i profesionalni etički standardi čija je svrha pomoći novinarima da lakše riješe moralne dvojbe koje se javljaju u svakodnevnom obavljanju posla (Vlainić, 2012: 38).

Prema McQuailu etiku novinarske profesije određuju: istinitost i točnost, nepristranost i poštenje, poštovanje osobnosti i privatnosti, neovisnost o pojedinim interesima, odgovornost prema društvu i društvenim dobrima, poštivanje zakona, moral, pristojnost i dobar ukus (McQuail, 1994, prema Malović i sur., 2007).

Poznato je da su djeca najranjivija skupina stoga je nužno da se u izvještavanju o njima odnosi s posebnim oprezom, stoga novinarima uz brojne zakone mogu biti od koristi i

preporuke Pravobraniteljice za djecu, ali i pojedine medijske kuće mogu same donijeti svoje odredbe kad je riječ o izvještavanju o djeci kao što je to napravila Hrvatska Radio Televizija.

Također je poznato da su regulatorni propisi u Hrvatskoj jako dobro, ali kad je riječ o praksi da to baš i nije tako. Brojni su primjeri gdje se pojedini zakoni zanemare u svrhu veće tiraže, zarade, skandala, senzacionalizma i slično. Na taj način posebno su izložena i djeca poznatih osoba, koji su često više u fokusu od onih „običnih", kako god bilo ključno je da je pridržavanje određenih zakona nužno te itekako potrebno.

Labaš i Osmančević (2004: 52-53) navode kako Kanižaj (2009: 65) smatra da u izvještavanju o tragičnim događajima čiji glavni akteri su djeca, u hrvatskom dnevnom tisku, gotovo uvijek se iznose detalji bez zaštite identiteta djeteta, novinari su ti koji samostalno analiziraju događaje te uz to koriste izjave obitelji i bližnjih, ali i privatne predmete djeteta, uz tek poneko mišljenje stručne osobe cijeli događaj postaje javan. „Takvo izvještavanje najčešće se opravdava interesom javnosti, dok su posljedice za djecu dugoročne" (Labaš i Osmančević, 2014: 53).

Osim toga prikaz djece u mediji veoma utječe i na stav odraslih prema toj djeci, ali i na stav djece prema vlastitoj ulozi u društvu. Upravo zbog toga je odgovornost svih medijskih djelatnika još veća, također je nužno da prikaz odražava djetetovu stvarnost jer je tek onda ispunjen pravi cilj izvještavanja. Ranjivost djece treba uvijek imati na umu jer se može dogoditi da dođe do neželjenih komentara, reakcija i ugrožavanja sigurnosti (Labaš i Osmančević, 2014: 53-54).

Jedan od mogućih rješenja i pogodnosti kad je riječ o izvještavanju o djeci je pojam samoregulacije. Naime novinari, osim klasične zakonske regulacije, mogu koristiti i samoregulaciju. Prema Ivanuš (2017: 77) „Uspješni i djelotvorni sustavi medijske samoregulacije imaju jasna pisana pravila, nadzor nad tim pravilima i postupke za donošenje odluka u slučaju kršenja profesionalnih pravila." Ivanuš (2017: 77-78) također objašnjava kako Angela Campbell (1999: 715) navodi da se „medijska samoregulacija sastoji od ukupno tri koraka: 1. definiranja prikladnih pravila; 2. nadziranja provođenja tih pravila; 3. odlučivanja jesu li pravila prekršena i poduzimanja odgovarajućih sankcija".

Jedno od samoregulatornih organizama Republike Hrvatske je i Hrvatsko novinarsko društvo, osnovano je u Zagrebu 1910. godine. Ivanuš (2017: 79) navodi kako Malović (2005: 86) smatra da odluke samoregulacijskih tijeka u Njemačkoj ili Švedskoj su shvaćene puno ozbiljnije nego što su to u Hrvatskoj, njihova kritika ima snagu javnog čina i vrlo ozbiljne posljedice na ugled, položaj i status, kako autora tako i cijelog uredništva koje ga je objavilo.

Nažalost, u Hrvatskoj nema razvijenog medijski odgovorna sustava niti tijela koje bi sankcioniralo neetičnost u medijima budući da Novinarsko vijeće časti djeluje samo na prijavu oštećenih (Vilović, 2006: 76 prema Ivanuš, 2017: 79). Kako naglašava Ivanuš, to nikako nije dovoljno; te dodaje: „Ugled novinarske profesije izuzetno je nizak i nužno je poduzeti odgovarajuće korake kako bi se postojeće stanje popravilo“ (Ivanuš, 2017: 78-79).

U slučaju Grete Thunberg nije samo riječ o pojedinim državnim novinama i načinu njihove regulacije, već u većini slučajeva je riječ o novinama na globalnoj razini, što čini njihovo kontroliranje još težim. Mnoge države imaju različite zakone i propise, kojih se novinari nekad i ne pridržavaju zbog određenog takozvanog višeg cilja. Pošto je riječ o izvještavanju o djeci potrebno je uložiti sve znanje i pažnju da bi se uspjelo izvještavati na primjeren način.

> „Međunarodna federacija novinara (International Federation of Journalists, IFJ) u Smjernicama za izvještavanje o djeci navodi da „novinari i medijske organizacije trebaju nastojati zadržati najviše standarde etičkog ponašanja u izvješćivanja o djeci“ (IFJ, 2002). Smjernice sadrže 11 preporuka kojima se, među ostalim, ističe kako je potrebno izbjegavati stereotipe i senzacionalističko izvještavanje o djeci, zaštititi privatnosti i identiteta djeteta osim ako je u pitanju javni interes. Smjernice dalje navode da treba razmisliti o posljedicama objavljivanja bilo kojeg materijala o djeci i pokušati umanjiti moguću štetu na račun djece; treba omogućiti da se čuje glas djece u medijima kad god je to moguće; novinari ne bi smjeli plaćati roditeljima ili skrbnicima za materijale o djeci, osim ako je to zaista u interesu djeteta (IFJ, 2002)“ (Ivanuš, 2017: 79).

Kodeks časti hrvatskih novinara navodi prava i dužnosti hrvatskih novinara. U Općim načelima Kodeksa stoji da su „novinari u svom radu dužni braniti ljudska prava, dostojanstvo, slobode i vrijednosti“ kao i „pridržavati se profesionalnih etičkih načela“ (HND, 2009). Novinari se vode etikom novinarskog poziva (HND, 2009: 1. čl.) te snose odgovornost za svoj rad pred javnošću, zakonom i svojom profesionalnom organizacijom (HND, 2009: 2. čl.). U Temeljnjim ljudskim pravima i slobodi čl. 14. Kodeksa propisuje i zaštitu čovjekove intime od senzacionalističkog i svakog drugog neopravdanog otkrivanja u javnosti kao i poštovanje svačijeg prava na privatnost. Posebna se pozornost, obazrivost i odgovornost zahtijevaju pri izvještavanju o samoubojstvima, nesrećama, osobnim tragedijama, bolestima, smrtnim slučajevima i nasilnim djelima (HND, 2009: 15. čl.). Vijesti o samoubojstvima i pokušajima samoubojstava se ne naglašavaju, uz poseban obzir kad je riječ o djeci (HND, 2009: 16. čl.). Što se tiče intervjuiranja i fotografiranja djece (do 14 godina) potreban je pristanak djeteta te

nazočnost ili pristanak roditelja, odnosno odrasle osobe koja je odgovorna za dijete. Također dobrobit djeteta nadređena je javnom interesu (HND, 2009: 19. čl.).

Bilo da je pitanje o Greti Thunberg ili bilo kojem drugom djetetu ključno je da se pravila poštivaju. Također, naravno pošto je Greta javna osoba i dio *celebrity* javnosti, za nju ova pravila u potpunosti ne vrijede. Odnosno ona je sama ta koja je odlučila izaći u javnost, također svjesna je da će se o njoj pisati u svjetskim medijima, tako da nije potrebna zaštita privatnosti i identiteta, ali to ne znači da se neka osnovna pravila i zakoni ne trebaju poštivati. Greta svakako ima pravo na izbjegavanje stereotipa prilikom izvještavanja o njoj, na pravo na dostojanstvo, kao i na nesenzacionalističko izvještavanje, ali i na brojne druge stvari.

Također je i „UNICEF je postavio „etičke smjernice - načela za etičko izvješćivanje o djeci kako bi pomogao novinarima da moralno obavljaju svoj posao na način da služe javnom interesu i pri tome poštuju dječja prava. Prva smjernica za intervjuiranje djece govori: „Nemojte nanositi štetu niti jednom djetetu; izbjegavajte pitanja, stavove ili komentare koji osuđuju, ne uvažavaju kulturne vrijednosti djeteta, izlažu ga opasnosti ili poniženju, ili oživljavaju njegovu bol i tugu izazvanu nekim traumatičnim događajima.“ Treće načelo govori da zaštita najboljih interesa svakoga djeteta treba prethoditi svim drugim obzirima, pa i zagovaranju dječjih pitanja kao i promicanju dječjih prava“ (Vlainić, 2012, 43-44).

Iako se radi o javnoj osobi, i dalje je u pitanju dijete, stoga kod izvještavanja tako i treba postupati. Naravno podrazumijeva se da je ne treba zato omalovažavati ili ne shvaćati ozbiljno, ali ključno je da se novinari drže etičkih standarda kao što bi se trebali držati da je u pitanju bilo tko drugi, dijete, odrastao čovjek, javna ili privatna osoba. Nužno je poštivati prava struke te se držati propisanih regulativa i zakona. Već je poznato da novinarstvo nije onakvo kakvo je prije bilo i da se sve više bavi takozvanim „lakim temama“ stoga je nužno bar pokušati i dalje osigurati potrebnu kvalitetu, vjerodostojnost, istinitost i poštenje prilikom izvještavanja.

6. Istraživanje

Istraživanje pod nazivom „Greta Thunberg – novo lice pokreta o klimatskim promjenama: analiza izvještavanja na portalima *The Guardian* i *Večernji list*“ donosi analizu izvještavanja, odnosno analizu objavljenih članaka o Greti Thunberg na spomenutim portalima u periodu od 1. siječnja do 31. prosinca 2019. godini.

6.1. Cilj i metodologija istraživanja

Cilj ovog istraživanja je, u kontekstu aktualnog izvještavanja o klimatskim promjenama, istražiti način na koji portali *The Guardian* i *Večernji list* izvještavaju o mladoj švedskoj aktivistici Greti Thunberg. Također, cilj je i ustanoviti ima li razlike u izvještavanju između portala.

Metoda koja se koristila prilikom istraživanja bila je kvantitativna analiza sadržaja, za potrebe istraživanja izrađena je i analitička matrica koja je sadržavala 17 klasifikacijskih kategorija (Prilozi).

Metoda sadržaja je najšire rečeno, metoda istraživanja koja se koristi za set procedura kojima se dobivaju validni zaključci iz teksta, uključujući specijalizirane procedure. Od metode se očekuje da pruži pouzdane i validne rezultate (Krippendorff, 2004: 18). Lamza Posavec (2004: 152) kaže da „kvantitativna analiza sadržaja je objektivizirana metoda koja omogućava da se određene kvalitativne osobine tekstualnog ili vizualnog materijala izraze u kvantitativnijim pokazateljima“.

Razlikuju se dvije vrste analize sadržaja. Prva je kvalitativna, koja se temelji na više ili manje subjektivnom vrednovanju analiziranog sadržaja. Kod ove vrste metode često je važnije postojanje ili nepostojanje svojstava, nego li njihova frekventnost pojavljivanja. Dok kvantitativnu metodu karakterizira objektivizirajući postupak u kojem je cilj utvrditi (ne)postojanje kvantitativne osobine te osobine izraziti određivanjem zastupljenosti (Lamza Posavec, 2004: 152).

Lamza Posavec (2004: 153-154) prenosi kako „Lazarsfeld (1948) i Berelson (1952) navode tri glavna cilja primjene analize sadržaja odnosno tri glavna polazišta prema kojima je moguće analizirati neku verbalnu ili neverbalnu građu. To su:

1. Istraživanje osobina sadržaja: u ovom slučaju, rezultati provedene analize ukazuju na različite osobine i poruke analiziranoga sadržaja koje su predmet proučavanja
2. Istraživanje osobina autora: rezultati analize ukazuju na osobine autora analizirane građe
3. Istraživanje osobina publike: rezultati analize mogu nešto reći i o osobinama korisnika analiziranoga sadržaja odnosno osobinama publike koju taj sadržaj privlači".

Karakteristike ove metode su objektivnost, odnosno intersubjektivnost, a priori dizajn, pouzdanost, validnost, mogućnost generalizacije i replikacije, također je i nužno da su hipoteze bazirane na određenim teorijama (Neuendorf, 2017: 19-20).

6.2. Uzorak i hipoteze

Uzorak istraživanja bili su svi članci objavljeni na portalima *The Guardian* i *Večernji list* o Greti Thunberg u 2019. godini. Do članaka se došlo pretraživanjem ključnih riječi "Greta Thunberg". Jedinica analize sadržaja bili su članak i grafička oprema članka.

Postavljeno je šest hipoteza:

H1: *Večernji list* i *The Guardian* su izvještavali neutralno o Greti Thunberg u najvećem broju novinarskih članaka na svojim portalima.

H2: U kolumnama *Večernjeg lista* o Greti Thunberg pretežito se izvještava negativno/kritički, dok se u *The Guardianu* pretežito izvještava pozitivno/pohvalno.

H3: Članci u *Večernjem listu* i *The Guardianu* o Greti Thunberg ujedno su usmjereni i na klimatske promjene.

H4: Naslovi teksta o Greti Thunberg u *Večernjem listu* pretežito su senzacionalistički, a u *The Guardianu* su pretežito informativni.

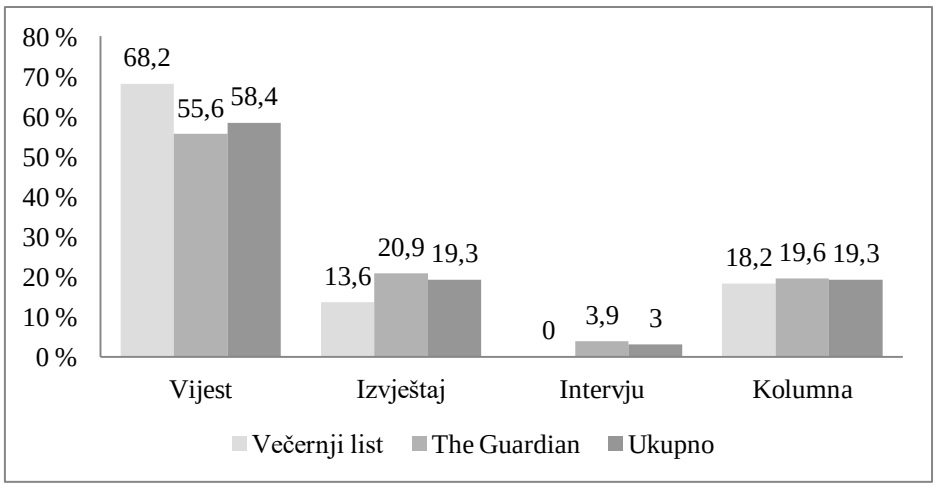
H5: Tekstovi o Greti Thunberg u *Večernjem listu* češće spominju Aspergerov sindrom, nego tekstovi u *The Guardianu.*

H6: Fotografije u *Večernjem listu* češće prikazuju Gretu ljutu, dok u *The Guardianu* je češće prikazuju sretnu/nasmijanu.

7. Rezultati i rasprava

Pretraživanjem ključnih riječi „Greta Thunberg“ na portalima *Večernji list* i *The Guardian* ispostavilo se da je na portalu *Večernjeg lista* pronađeno ukupno 75 članaka u kojima se spominje pojam koji se pretraživao, ali samo 44 članka se odnose konkretno na Gretu Thunberg, dok se u ostalima samo spominje njeno ime, ali se ne rade konkretno o njoj. U slučaju s *The Guardianom* pretraživanjem je pronađeno 258 članaka u kojima se spominje Greta Thunberg, ali samo 153 članka zapravo se tiču Grete Thunberg. Ukupno je stoga analizom obuhvaćeno 197 članaka.

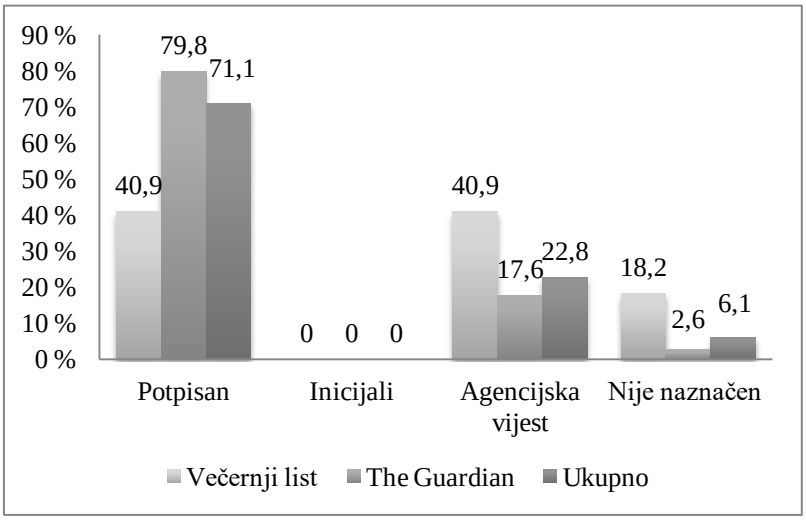
Prva kategorija u matrici je određivala radi li se o vijesti, izvještaju, intervjuu ili kolumni u člancima na portalima. U člancima *Večernjeg lista* najveći broj su činile upravo vijesti – 30 (odnosno više od 50 posto), dok niti jedan članak nije bio intervju. Izvještaja je bilo tek šest, a nešto je bio veći broj kolumni, njih osam. U *The Guardianu* je također bio najveći broj vijesti, više od pola od ukupnog broja članaka (85), jednu petinu članaka činili su izvještaji (32), dok su kolumne činile malo manje od petine članaka (30), a intervjua je bilo najmanje, samo šest. Ukupni rezultati pokazuju da se više od polovine svih članaka na portalima *Večernji list* i *The Guardian* čine upravo vijesti, broj izvještaja i kolumni je jednak, dok je najmanji broj intervjua ukupno samo njih šest i to su svi na portalima *The Guardiana* (Graf 1).

Graf 1: Vrsta teksta

Sljedeća kategorija bila je odrediti kako je označen autor teksta, odnosno je li potpisan punim imenom, samo inicijalima, radi li se pak o agencijskoj vijesti ili autor uopće nije naznačen. Rezultati su pokazali kako je na portalima *Večernjeg lista* jednak broj članaka s autorima koji su potpisani punim imenom te agencijskih vijesti, oko 40 posto. Niti jedan

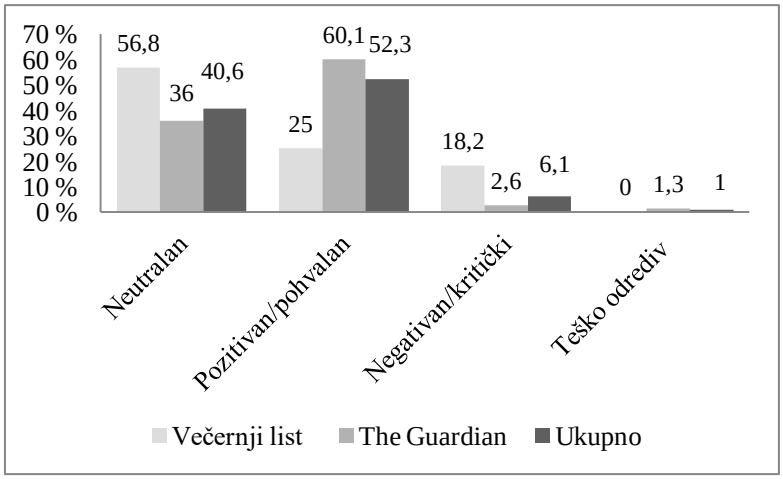
članak nije bio potpisan samo inicijalima, dok kod 18,2 posto članaka autor uopće nije bio naznačen. Kod članaka na portalima *The Guardiana* najveći broj članaka, gotovo 80 posto, se radi o autorima koji su potpisani punim imenom i prezimenom. Također kao i kod *Večernjeg lista* niti jedan članak nije bio potpisan inicijalima, dok su agencijske vijesti činile 17,6 posto članaka. Kod samo četiri članka autor uopće nije bio označen, odnosno kod 2,6 posto članaka. Ukupni rezultati stoga ukazuju da najveći broj članaka čine oni čiji autori su potpisani, čak više od 70 posto. Niti jedan članak na oba portala nije bio naznačen inicijalima, dok su agencijske vijesti činile ukupno 17,6 posto članaka, a ukupan broj nenaznačenih autora je 12, odnosno samo šest posto (Graf 2).

Graf 2: Autor teksta

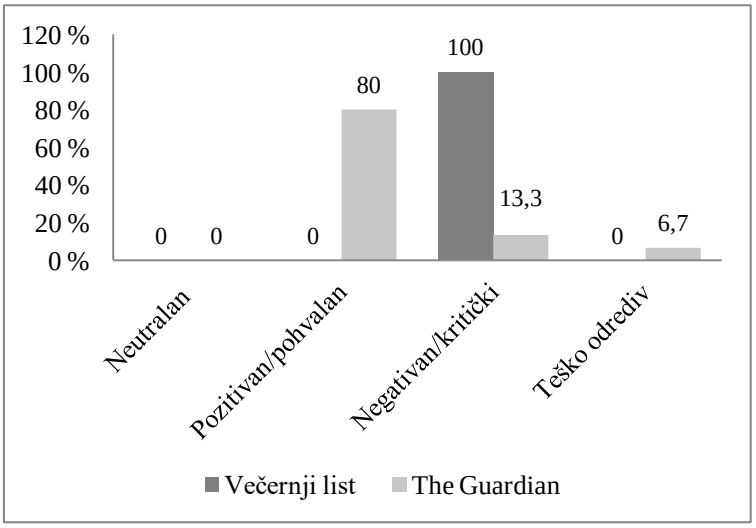
Idući kriterij bio je odrediti ton izvještavanja, odnosno radi li se o neutralnom, pozitivnom/pohvalnom tonu, negativnom/kritičkom ili je pak teško odrediti. Članci na portalima *Večernjeg lista* većinom su izvještavali u neutralnom tonu, njih više od pola. Samo 25 posto članaka imalo je pozitivan ton, dok je u 18,2 posto članaka bilo negativnog tona te niti jedan nije određen kao teško odrediv. U člancima na portalu *The Guardiana* najviše je onih s pozitivnim tonom, više od 60 posto. Članci s neutralnim tonom čine 36 posto, dok je negativnih bilo samo četiri, odnosno 2,6 posto. Dva su označena kao teško odrediva, odnosno 1,3 posto članaka. Članci s negativnim tonom su bili oni gdje se prenose uvrede prema Greti od strane Donalda Trumpa i Jaira Bolsonarova, *The Guardian* je izvještavao o tome tako da je iznova spominjao njihove uvrede upućene Greti. Ukupno rezultati prikazuju da najveći broj čine pozitivni/pohvalni članci, više od pola. Zatim slijede članci s neutralnim tonom, više od 40 posto. Samo dvanaest članaka od ukupnog broja, odnosno 6,1 posto, su članci s

negativnim/kritičkim tonom, dok je samo jedan posto članaka kojima je ton bio teško odrediv (Graf 3).

Graf 3: Ton izvještavanja

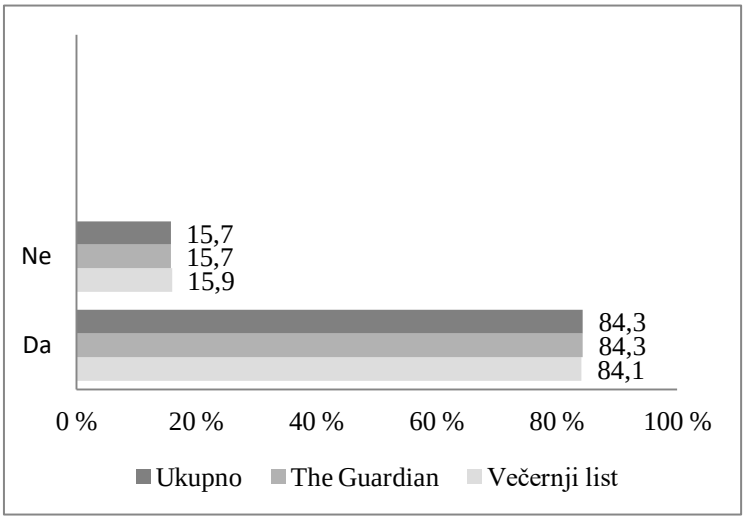
U svim kolumnama *Večernjeg lista* o Greti izvještavalo se na negativan odnosno kritički način, dok se u velikoj većini kolumni *The Guardiana* o Greti izvještavalo na pozitivan/pohvalan način, u čak 80 posto. U *The Guardianu* se izvještavalo o Greti na negativan način u samo četiri kolumne, odnosno u 13,3 posto. Ton izvještavanja bio teško odrediv u samo dvije kolumne, odnosno 6,7 posto (Graf 4).

Graf 4: Ton izvještavanja u kolumnama

Ključno je bilo ustanoviti i poveznicu s klimatskim promjenama, stoga se nastojalo ustanoviti spominju li se u člancima i klimatske promjene. Čak više od 80 posto članaka u *Večernjem listu* ujedno spominje i klimatske promjene, dok se u skoro 16 posto članaka

klimatske promjene uopće ne spominju. Situaciju kod članaka u *The Guardianu* je identična, također se u više od 80 posto spominju klimatske promjene. Ukupni rezultati također prikazuju da su se na oba portala u više od 80 posto članaka spominjale klimatske promjene, dok u 15,7 posto članaka nisu spominjale (Graf 5).

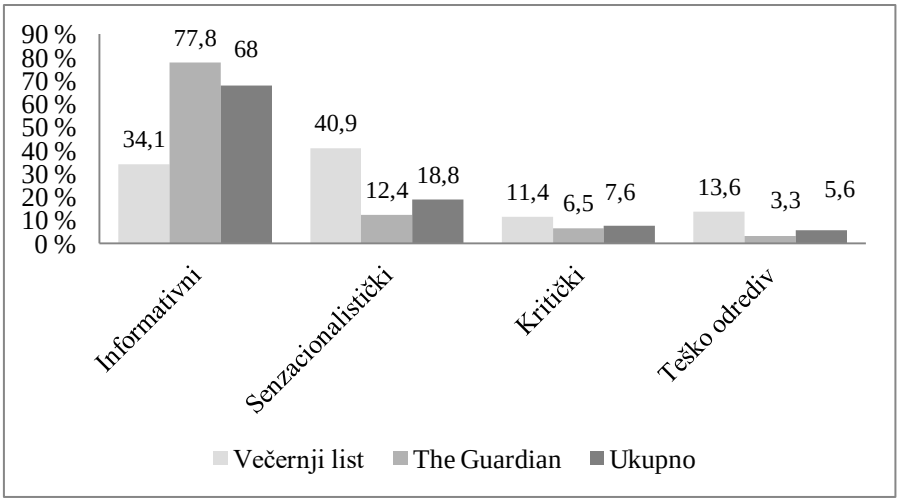

Graf 5: Spominjanje klimatskih promjena u člancima

Nastojalo se odrediti kakav je način pisanja o spomenutim klimatskim promjenama, govori li se o njima na način da se ukazuje na klimatske promjene kao problem današnjice ili se pak ne gleda na njih kao na problem današnjice, odnosno ne smatra ih se toliko bitnima. Zatim, piše li se o klimatskim promjenama pak na neutralan način ili se klimatske promjene uopće ne spominju ili je teško odredivo kakav je način pisanja. Pisanje o klimatskim promjenama na način da se ukazuje na problem podrazumijeva da se ukazuje na ozbiljnost klimatskih promjena, da se govori o njima kao o problemu današnjice i da se taj problem shvaća ozbiljno. Pisanje o klimatskim promjenama kao nečemu što nije toliko bitno i nije problem današnjice, podrazumijeva da se o klimatskim promjenama ne govori kao o vrlo ozbiljnom problemu, odnosno da im se ne predaje velika važnost. Dok pisanje o klimatskim promjenama na neutralan način podrazumijeva da su klimatske promjene okarakterizirane kao ozbiljan problem, ali ipak se ne shvaćaju toliko ozbiljno, odnosno klimatske promjene su tu, one postoje, ali tu priča završava. U *Večernjem listu* klimatske promjene se spominju u 37 članaka, najveći broj članaka govori o klimatskim promjenama kao problemu današnjice, ukazuju na problem, njih 19 (51,4 posto). U člancima koji su pisali o klimatskim promjenama kao problemu današnjice, i Greta Thunberg je prikazana na pozitivan način, kao osoba koja se bori protiv klimatskih promjena, prikazana su njezina postignuća i izrečene brojne pohvale, objašnjava se kako je Greta doprinijela u borbi protiv globalnog zatopljenja te što je sve

učinila za bolju budućnost. Zatim se najviše govori na neutralan način, u 14 članaka (37,8 posto). U samo četiri članka zabilježeno je da se na klimatske promjene ne gleda kao na problem današnjice, odnosno u 10,8 posto članaka. Dok u niti jednom članku ton nije prikazan kao teško odrediv. U slučaju *The Guardiana* klimatske promjene se spominju u ukupno 129 članaka, također je najveći broj članaka koji o klimatskim promjenama govore kao o problemu današnjice, ukazuju na problem, njih 103 (79,8 posto). Zatim najčešće govore na neutralan način, u 26 članaka (20,2 posto). Interesantno je da u *The Guardianu* niti jedan članak nije okarakteriziran kao članak u kojem se klimatske promjene ne smatraju problemom današnjice. Također u niti jednom članku na portalu *The Guardiana* ton nije bio teško odrediv, kako i u *Večernjem listu.* Ukupan broj rezultata prikazuje da se u većini članaka oba portala, čak 73,5 posto njih ukazuje na problem, odnosno klimatske promjene smatraju se ozbiljnim problemom današnjice. U 24,1 posto članaka koristi se neutralan ton, dok klimatske promjene nisu okarakterizirane kao problem u samo 2,4 posto članaka (radi se o člancima iz *Večernjeg lista*). Niti u jednom članku ton izvještavanja nije bio označen kao teško odrediv.

Iduće se nastojao utvrditi tip naslova članka, radi li se o informativnom, senzacionalističkom, kritičkom ili pak je teško odrediti. Većina naslova u *Večernjem listu* okarakterizirani su kao senzacionalistički naslovi, više od 40 posto. Zatim slijede informativni naslovi, u skoro 35 posto članaka. Najmanji broj naslova čine kritički, samo 11,4 posto. Dok je 13,6 posto naslova označeno kao teško odredivi. Za razliku od *Večernjeg lista*, većinu naslova u *The Guardianu* čine informativni naslovi, njih čak skoro 80 posto. Senzacionalističkih je tek nešto više od 12 posto, dok je također kao i u *Večernjem listu* najmanji broj kritičkih naslova, tek 6,5 posto. Samo pet naslova, odnosno 3,3 posto, okarakterizirano je kao teško odredivo. Ukupni rezultati ukazuju kako je najveći broj naslova informativan, malo manje od 70 posto. Dok senzacionalistički naslovi čine 18,8 posto, kritičkih je najmanje, tek 7,6 posto naslova. Članci čiji naslovi su određeni kao teško odredivi čine ukupno tek 5,6 posto (Graf 6).

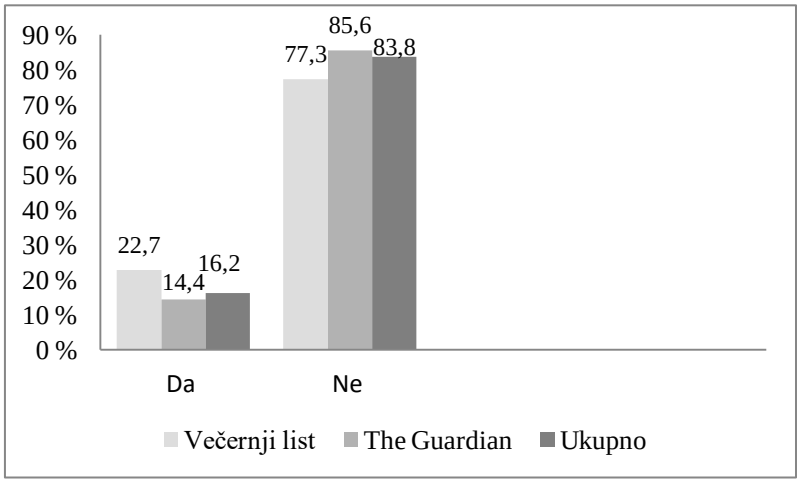
Graf 6: Tip naslova

Vrijednosna orijentacija naslova određena je kao: pozitivna, negativna, neutralna ili je pak teško odrediva. Vrijednosna orijentacija naslova *Večernjeg lista* najčešće je ocijenjena kao pozitivna, u skoro 35 posto članaka. Negativne orijentacije čine 25 posto isto kao i neutralne orijenatacije naslova. Kod skoro 16 posto naslova, radi se o teško odredivim. Naslovi u *The Guardianu* u skoro polovici članaka ocijenjeni su kao pozitivni, dok neutralni čine skoro 42 posto. Samo pet posto naslova smatra se negativnim, dok je teško odredivih bilo samo 3,3 posto. Ukupni rezultati prikazuju kako je u većini naslova vrijednosna orijentacija pozitivna, kod njih skoro pola. Zatim slijede neutralni koji čine skoro 40 posto od ukupnog broja naslova, odnosno članaka. Najmanje je negativnih koji čine manje od deset posto od ukupnog broja, također šest posto naslova ocijenjeno je kao teško odredivi.

Sljedeće se nastojalo ustanoviti spominje li se privatan život i obitelj Grete Thunberg. Istraživanje je pokazalo da se u *Večernjem listu* u većini članaka (gotovo 60 posto) ne spominje privatan život i obitelj, no ipak se spominju u više od 40 posto članaka. U *The Guardianu* se privatan život i obitelj ne spominju u više od 85 posto članaka, dok se spominju u samo 13,7 posto članaka. Stoga, ukupni rezultati pokazuju kako se u većini članaka ne spominju Gretin privatni život i obitelj, u malo više od 80 posto članaka, a spominju se u skoro 20 posto članaka.

Nastojalo se utvrditi spominje li se Aspergerov sindrom u člancima o Greti, sindrom od kojeg Greta boluje. Rezultati su pokazali kako se u *Večernjem listu* u većini članaka, njih više od tri četvrtine Aspergerov sindrom ne spominje, dok se u ostaloj četvrtini spominje. Članci u *The Guardianu* u velikoj većini, više od 85 posto njih, ne spominju Aspergerov sindrom. Dok se u preostalih petnaest posto on spominje, u člancima u kojima se sindrom spominje

objašnjava se o kakvom sindromu se radi te se objašnjava njegova povijest. Ukupni rezultati ukazuju kako se u većini članaka o Greti Thunberg ne spominje Aspergerov sindrom, u više od 80 posto. Sindrom se spominje u jednoj petini ukupnog broja članaka (Graf 7).

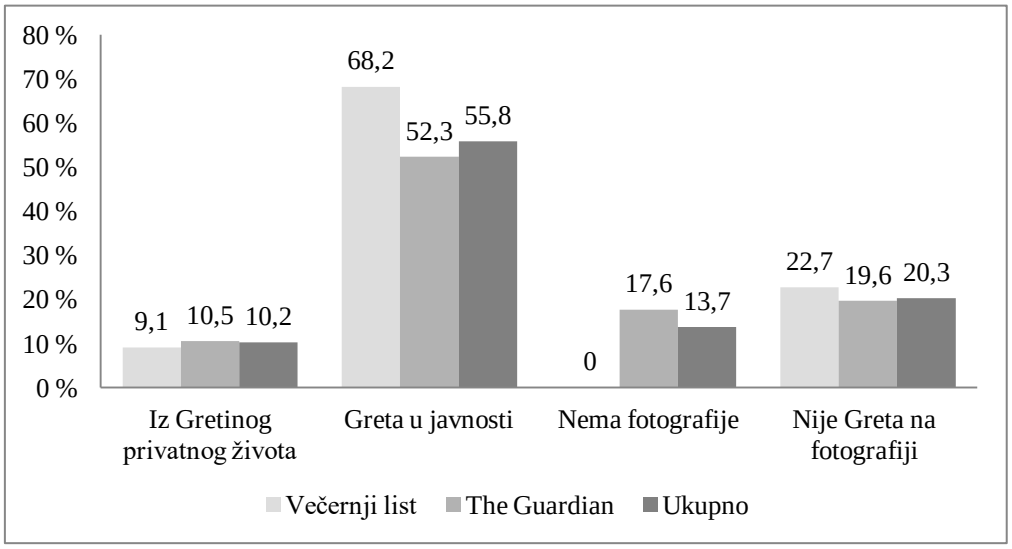

Graf 7: Spominjanje Aspergerovog sindroma

Sljedeća kategorija se odnosila na grafičku opremu članka, odnosno na vrstu grafičke opreme, radi li se o fotografiji, ilustraciji (crtežu), video zapisu, grafici (tabele, grafovi, mape), o više navedenog ili pak članak nema grafičku opremu. Rezultati su pokazali da u većini članaka *Večernjeg lista* kao grafička oprema se koristi fotografija, u skoro 70 posto članaka. Preostali članci koristili su video kao grafičku opremu. Niti jedan članak nije koristio ilustracije, odnosno grafike ili više navedenog, također nije bio članaka bez grafičke opreme. Članci u *The Guardianu* su također najviše koristili fotografije, kao i kod *Večernjem lista* radi se o skoro 70 posto. *The Guardian* je, za razliku od *Večernjeg lista,* koristio različite fotografije Grete. Iako je *The Guardian* osim fotografija, koristio i video zapise (u skoro petini svojih članak), ilustracije (u četiri svoja članka) kao i kombinaciju više navedenog (u više od dvadeset članaka). Kao i kod *Večernjeg lista* niti jedan članak nije bio bez grafičke opreme. Stoga ukupni rezultati ukazuju da su oba portala najviše koristila fotografije kao svoju grafičku opremu članaka, u čak 70 posto slučajeva. Zatim su slijedili video zapisi koji su činili petinu ukupne grafičke opreme, nakon toga ilustracije koje su činile samo dva posto ukupnog broja te kombinacija više navedenog u nešto više od deset posto članaka.

Naredna kategorija ispitivala je radi li se o fotografijama iz privatnog ili javnog života, također postoji i opcija da Greta nije na fotografiji odnosno da uopće nema fotografije u sklopu članka. Rezultati istraživanja fotografija članaka na portalu *Jutarnjeg lista* pokazali su kako se u većini fotografija radi o fotografijama iz javnosti, skoro 70 posto njih. Samo četiri

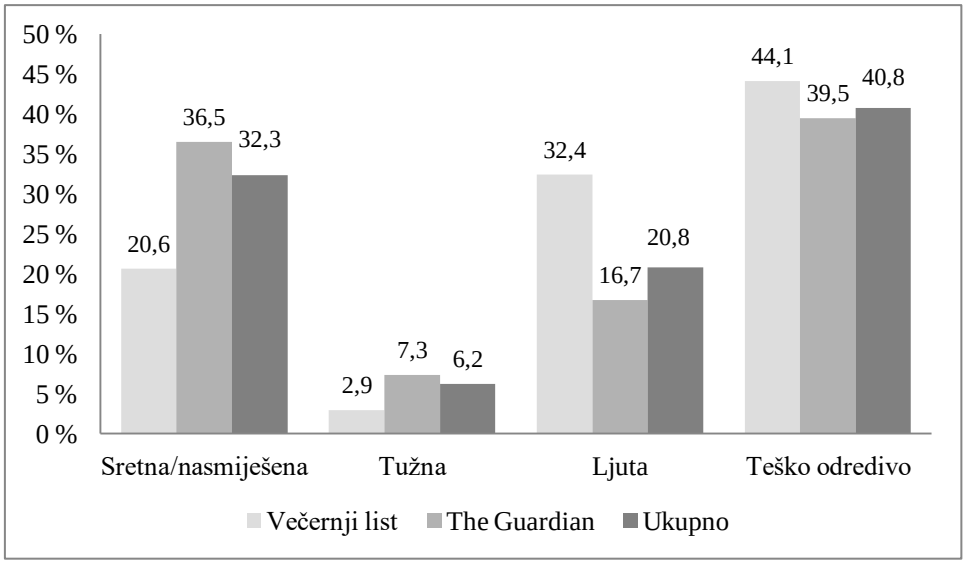
fotografije su iz privatnog života. A u čak više od petine fotografija Greta uopće nije na njima. Nema slučaja da nije uopće bilo fotografije. *The Guardian* je također većinom koristio fotografije iz javnosti, malo više od polovice. Fotografije iz privatnog života čini tek nešto više od deset posto. Na malo manje od petine fotografija Greta se uopće ne nalazi, a kod 17,5 posto članaka fotografija nije dio grafičke opreme. Ukupni rezultati pokazuju kako oba portala u većini slučajeva koriste fotografije na kojima je Greta u javnosti, više od pola fotografija je u javnosti. Na petini ukupnog broja fotografija uopće se ne nalazi Greta, 27 članaka od njih ukupno 197 nije imalo fotografiju, a tek deset posto ukupnog broja fotografija su bile fotografije iz privatnog života (Graf 8).

Graf 8: Fotografije

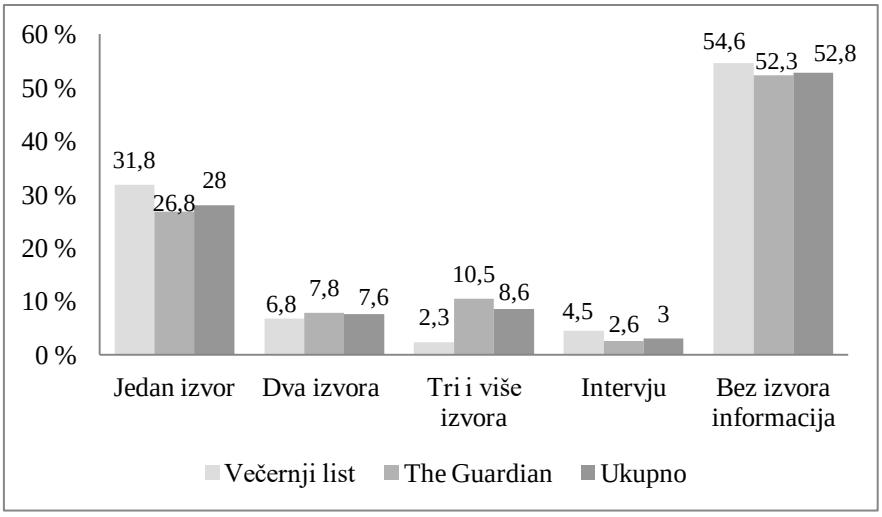
Zatim se nastojalo odrediti kako Greta izgleda na fotografijama: sretna/nasmiješena, tužna, ljuta, teško odredivo. Na portalu *Večernjeg lista* Greta se nalazila na ukupno 34 fotografije (odnosno na svim fotografijama koje je *Večernji list* koristio), od kojih je na samo njih sedam (20,6 posto) prikazana sretna, dok je na samo jednoj fotografiji prikazana tužna (2,9 posto), a na najviše fotografija njih 11 (32,4 posto) prikazana je ljuta. Teško je bilo odrediti kako Greta izgleda na 15 fotografija (44, 1 posto). Na portalu *The Guardiana* Greta je prikazana na ukupno 96 fotografija (76,2 posto svih fotografija koje je *The Guardian* koristio). Na 35 fotografija (36,5 posto) prikazana je sretnom, tužnom je prikazana na samo sedam fotografija (7,3 posto), a ljutita na njih 16 (16,7 posto). Teško je bilo odredivo kako je Greta prikazana na 38 fotografija (39,5 posto). Greta je stoga ukupno prikazana na 130 fotografija (81,3 posto ukupnog broja fotografija), od kojih je najčešće prikazana sretna na njih 42 (32,3 posto), tužna je prikazana na najmanje fotografija samo osam (6,2 posto), a

ljutita na njih 27 (20,8 posto). Bilo je teško odredivo kako je Greta prikazana na 53 (40,7 posto) fotografije (Graf 9).

Graf 9: Gretin izgled na fotografijama

Istraživanje je dalje željelo provjeriti koji je bio broj izvora informacija u člancima. Je li se radilo o jednom, dva, tri i više izvora ili je bila riječ o intervjuu ili nije uopće bilo naznačenih izvora. Istraživanje je pokazalo da najveći broj članaka na portalu *Večernjeg lista* uopće nema jasno naznačen izvor informacije, čak više od polovice članaka. Zatim slijede članci s jednim izvorom, koji čine skoro trećinu. Samo tri članka su imala dva izvora informacija, jedan je imao tri izvora, a dva su bila intervjua. U *The Guardianu* također najveći broj članaka čine članci bez izvora, više od pedeset posto. Iako se u ovom slučaju radi o tome da to nisu vijesti koje su se preuzimale od nekud, već su to vijesti i izvještaji o događajima na kojima su prisustvovali novinari *The Guardiana* stoga izvor informacija ni ne može biti naznačen, jer je sam *The Guardian* upravo izvor. U više od četvrtine članaka navodi se jedan izvor, u više od deset posto navode se tri i više izvora, te u 7,8 posto članaka se koriste dva izvora. Dok su četiri članka činila intervju. Ukupni rezultati pokazuju kako se u većini članaka oba portala najčešće ne nalazi izvor informacija, u više od polovice njih. Zatim slijede članci s jednim izvorom koji čine više od četvrtine ukupnog broja članaka, nakon toga članci s tri i više izvora koji čine skoro deset posto ukupnog broja članaka. Samo je u petnaest članaka korišteno dva izvora informacija, a u njih šest se radi o intervjuu (Graf 10).

Graf 10: Broj izvora informacija

Što se tiče kategorije odnosa naslova i teksta moguće je bilo da; naslov odgovara tekstu, da je naslov izvučen iz teksta i da je prisutno pretjerivanje u naslovu. Rezultati pokazuju da naslovi u *Večernjem listu* najčešće odgovaraju tekstu, odnosno njih skoro dvije trećine. Kod četvrtine naslova prisutno je pretjerivanje. Dok su bila samo tri naslova koja su izvučena iz konteksta. U *The Guardianu* također velika većina naslova odgovara tekstu, njih više od 95 posto. Dok je u ostatku naslova, odnosno njih samo pet, prisutno pretjerivanje. Niti jedan naslov nije izvučen iz konteksta. Ukupni rezultati ove kategorije ukazuju da većina naslova oba portala odgovara tekstu, skoro 90 posto. Kod 8,6 posto od ukupnog broja naslova prisutno je pretjerivanje, a samo tri naslova su izvučena iz konteksta.

Nadalje, povezanost teksta i fotografije može biti takva da se fotografija odnosi na sadržaj teksta, da se fotografija vidljivo ne odnosi na sadržaj teksta, da je teško odredivo ili da nema fotografije. Rezultati istraživanja su pokazali da kod *Večernjeg lista* najčešće se fotografija odnosi na sadržaj, u čak 90 posto. Dok se samo četiri fotografije, odnosno 9 posto, ne odnose vidljivo na sadržaj teksta. Fotografije u *The Guardianu* također se najčešće odnose na sadržaj teksta, u više od 80 posto slučajeva. Dok se samo jedna fotografija ne odnosni vidljivo na sadržaj teksta. Kao i kod *Večernjeg lista* niti jedna fotografija i odnos teksta nisu označeni kao teško odredivi. Također još u *The Guardianu* 17,6 posto članaka uopće nema fotografiju. Ukupni rezultati oba portala pokazuju kako se u najvećem broju slučajeva na oba portala fotografija odnosi na tekst, u više od 80 posto. Kod samo 2,5 posto članaka, fotografija se ne odnosi vidljivo na sadržaj teksta. Nema niti jednog slučaja da je bilo teško odrediti povezanost fotografije i teksta. Dok se u 13,7 posto članaka radi o člancima koji nemaju fotografiju, stoga se ne može odrediti povezanost teksta i fotografije.

Zadnje se određivalo je li narušeno pravo djeteta na dostojanstvo. Kod većina članaka *Večernjeg lista* bilo je teško odredivo je li došlo do kršenja prava, u čak četiri petine slučajeva. Pravo se ne krši u šestini slučajeva, dok se pravo na dostojanstvo djeteta krši u tri članka. Situacija s *The Guardianom* potpuno je drugačija, naime u većini slučajeva, više od 90 posto, pravo djeteta na dostojanstvo se ne krši. Teško je bilo za odrediti u pet posto članaka, dok se pravo kršilo u dva članka. Stoga ukupni rezultati oba portala pokazuju kako se u tri četvrtine članaka nije kršilo pravo djeteta, dok je to bilo teško odredivo u čak više od četvrtine članaka, a pravo se kršilo u ukupno pet članaka na oba portala.

Prva postavljena hipoteza, H1: *Večernji list* i *The Guardian* su izvještavali uglavnom neutralno o Greti Thunberg u novinarskim člancima na svojim portalima, je djelomično potvrđena. *Večernji list* je u najviše svojih članaka izvještavao na neutralan način o Greti Thunberg, u njih 25 (56,8 posto), dok je *The Guardian* najviše izvještavao na pozitivan način, u 92 članka (60,1 posto). Naime, oba portala su na neutralan način izvještavala o Greti u velikom postotku, u više od 40 posto članaka. Dok su u ukupnom broju članaka najviše izvještavali na pozitivan način, čak u više od polovice članaka.

Sljedeća hipoteza, H2: U kolumnama *Večernjeg lista* o Greti Thunberg pretežito se izvještava negativno/kritički, dok se u *The Guardianu* pretežito izvještava pozitivno/pohvalno, je potvrđena. Naime u svim kolumnama *Večernjeg lista* o Greti se izvještavalo negativno/kritički, dok se u velikoj većini kolumni *The Guardiana* o Greti izvještavalo na pozitivan/pohvalan način. U *The Guardianu* se izvještavalo o Greti na negativan način u samo četiri kolumne, dok je ton izvještavanja bio teško odrediv u njih dvije.

Treća hipoteza, H3: Članci u *Večernjem listu* i *The Guardianu* o Greti Thunberg ujedno su usmjereni i na klimatske promjene, isto je potvrđena. Više od četiri petine članaka, na oba portala, su usmjereni i na klimatske promjene.

Iduća hipoteza, H4: Naslovi teksta o Greti Thunberg u *Večernjem listu* su pretežito senzacionalistički, a u *The Guardianu* su pretežito informativni, je također potvrđena. Naime, najveći broj naslova članaka u *Večernjem listu* bio je senzacionalistički, više od 40 posto njih. Dok je većina članaka *The Guardiana*, čak više od tri četvrtine njih, bila informativna.

Peta hipoteza, H5: Tekstovi o Greti Thunberg u *Večernjem listu* češće spominju Aspergerov sindrom, nego tekstovi u *The Guardianu*, je potvrđena. Više od petine tekstova u *Večernjem listu* o Greti spominju i Aspergerov sindrom, dok se spominje u manje od šestine članaka u *The Guardianu*.

Zadnja hipoteza, H6: Fotografije u *Večernjem listu* češće prikazuju Gretu ljutu, dok u *The Guardianu* je češće prikazuju sretnu/nasmijanu, je potvrđena. Naime, na portalu *Večernjeg*

lista Greta se nalazila na ukupno 34 fotografije (odnosno na svim fotografijama koje je *Večernji list* koristio), od kojih je najviše bilo fotografija na kojima je bilo teško odrediti kako Greta izgleda, njih 15 (44, 1 posto). Usprkos tomu, ako se u obzir uzme ostatak fotografija *Večernjeg lista*, na najviše njih Greta je prikazana ljutitom, na njih 11 (32,4 posto). Samo na sedam fotografija (20,6 posto) Greta Thunberg je prikazana sretnom, dok je na jednoj fotografiji prikazana tužnom (2,9 posto). Na portalu *The Guardiana* Greta Thunberg je prikazana na ukupno 96 fotografija (76,2 posto svih fotografija koje je *The Guardian* koristio), također kao i kod *Večernjeg lista* na najvećem broju fotografija bilo je teško odrediti kako je Greta prikazana, odnosno na njih 38 (39,5 posto). Ipak najveći broj ostatka fotografija, njih 35 (36,5 posto) Gretu prikazuju sretnom, dok je prikazana ljutitom na njih 16 (16,7 posto), a tužnom je prikazana na samo sedam fotografija (7,3 posto).

Iako u nekim segmentima izvještavanje na analiziranim portalima nije bilo previše različito, ipak je vidljivo da je *The Guardian* izvještavao o Greti na bolji, profesionalniji, pozitivniji i pošteniji način. Također ukupan broj tekstova o Greti Thunberg je na portalu *The Guardian* mnogo veći nego što je to na portalu *Večernjeg lista. Večernji list* je većinom koristio iste fotografije za sve članke, dok je *The Guardian* imao više različitih fotografija Grete kao i bogatiju grafičku opremu pojedinih članaka.

8. Zaključak

U izvještavanju o djeci nikad nije dovoljno opreza, na to je ukazalo i ovo istraživanje. Iako je Greta dio javnosti te javne, odnosno *celebrity* politike, ona je i dalje dijete koje zaslužuje da se o njoj izvještava na dostojan i profesionalan način te da se poštuju pravila etičkog izvještavanja.

Nakon provedenog istraživanja može se zaključiti da je *The Guardian* na pozitivniji i profesionalniji način izvještavao o Greti Thunberg, nego što je to činio *Večernji list*. Naravno u obzir treba uzeti i mogućnosti, financijske kao i ljudske, u kojima *The Guardian* svakako prednjači pred *Večernjim listom.* Iako ni to nije izlika *Večernjem listu* da narušava pravo djeteta na dostojanstvo, kao ni da se o Greti piše u negativnom tonu, da se kod većine članaka koristi ista fotografija, da autori i izvori nisu naznačeni, da se krše brojna prava novinarskog profesionalizma, ali i etike.

Ovo istraživanje željelo je ukazati kako ova dva portala izvještavaju o mladoj švedskoj aktivistici, željelo se ukazati na sve prednosti i mane izvještavanja navedenih portala. Sve postavljene hipoteze su potvrđene. Većina hipoteza ukazivala je na profesionalnije izvještavanje o Greti od strane *The Guardiana*, više nego od strane *Večernjeg lista.* Potvrđene hipoteze su ukazale kako oba portala u svojim novinarskim člancima najčešće izvještavaju o Greti na neutralan način, iako se u kolumnama *Večernjeg lista* više izvještava negativno, dok je u kolumnama *The Guardiana* takvo izvještavanje uglavnom pozitivno. Također je istraživanje pokazalo kako su članci kod oba portala usmjereni i na klimatske promjene.

Naslovi u *Večernjem listu* su češće senzacionalistički, dok su naslovi u *The Guardianu* češće informativni. Što se tiče Aspergerovog sindroma on se češće spominje u člancima *Večernjeg lista.* Također na fotografijama *Večernjeg lista* Greta Thunberg je češće prikazana ljutitom, dok na fotografijama koje je koristio *The Guardian* izgleda sretno.

Iz istraživanja se vidi da novinari imaju još prostora za napredak i vlastitu nadogradnju kad je riječ o člancima o Greti, ali i o klimatskim promjenama. Umjesto da se koriste senzacionalistički naslovi i da se prenose vijesti, koje se prije mogu etiketirati kao tračevi nego informativni sadržaj, potrebno je da se medijski prostor iskoristi za izvještavanje o Gretinim postignućima i svemu onome što je u ovo kratko vrijeme postigla. Također svakako smatram da bi mediji i dalje trebali pratiti rad Grete Thunberg, koja je u ovo kratko vrijeme nadahnula mnoge i ne posustaje u svojoj borbi.

Izvještavanje je također i jedan od načina pomoću kojeg se može ljudima ukazati i na katastrofalne posljedice koje bi globalno zatopljenje i klimatske promjene mogle imati za sve nas. Kroz takve tekstove moglo bi se educirati brojne ljude, također bi im se tako moglo predstaviti ono što i oni sami mogu učiniti za spas planeta Zemlje. Mogle bi se predložiti mjere uz koje bi ljudi lakše znali na koji način mogu pomoći u očuvanju okoliša. Ali prije svega trebalo bi se ukazati i na to koliko pojedina ljudska djelovanja mogu štetiti okolišu, za što je nužno predstaviti alternative. Također bilo bi dobro da mediji više izvještavaju i o mogućim posljedica klimatskih promjena s kojima se već svakodnevno susrećemo, a da nismo ni svjesni. Postoje brojna znanstvena istraživanja na tu temu koja zaslužuju medijski prostor, te bi se na taj način mediji mogli više fokusirati i na istraživačko novinarstvo, kao granu novinarstva koja se u zadnje vrijeme sve manje koristi, a od iznimnog je značaja i može imati brojne pozitivne posljedice.

Mediji su glavni posrednik između informacija i publike stoga je nužno da svoju svrhu iskoriste na najbolji mogući način. Njihov doseg je jači i veći nego ikad prije, stoga je šteta ne iskoristiti takav potencijal u jednu pravu i pozitivnu svrhu, u svrhu očuvanja budućnosti čovječanstva.

Popis literature

Ančić, Branko i dr. (2016) Vidimo li klimatske promjene u Hrvatskoj?: istraživanje stavova o nekim od aspekata klimatskih promjena u hrvatskom društvu. *Hrvatski meteorološki časopis* 51(51): 27-45.

Arnoff, Kate (2019) How Greta Thunberg's Lone Strike Against Climate Change Became a Global Movement. *RollingStone,* 5.4. Dostupno na: http://urbauerlab.uga.edu/fyo/war-2019-htmlpdf/How%20Greta%20Thunbergs%20Lone%20Climate%20Strike%20Became%20a%20Gl bal%20Movement%20_%20Rolling%20Stone.pdf (pristupljeno: 14. travanj 2020)

Bergmann, Zoe Viole (2019) Ageist Language in German Newspapers: Media Images of the Youth Climate Movement and Greta Thunberg. Dostupno na: https://essay.utwente.nl/78812/ (pristupljeno: 7. travnja 2020)

Cassidy, William P (2006) Gatekeeping similar for online, print journalists. *Newspaper Research Journal* 27(2): 6-23.

Hardy, John T (2003) *Climate Change: Causes, Effects, and Solutions.* England: Wiley.

HND (2009) *Kodeks časti hrvatskih novinara*. Dostupno na: https://www.hnd.hr/dokumenti (pristupljeno: 19.05.2020)

Houghton, John (2009) *Global warming: the complete briefing.* New York: Cambridge University Press.

Ilišin, Vlasta i dr. (2001) *Djeca i mediji.* Zagreb: Alinea.

Ivančan-Picek, Branka (2017) Projekcije klimatskih promjena na području grada Zagreba. http://www.zastita.info/UserFiles/file/zastita/SIGG/SIGG%202017/Prezentacije/20%20Branka%20Ivancan%20Picek.pdf (pristupljeno: 8. travnja 2020)

Ivanuš, Željana (2017) Mogu li mehanizmi medijske samoregulacije zaštititi prava djece u medijima? U: Car, Viktorija i Matović, Marijana (ur) (2017) *Mediji, novinarsvo i ljudska prava* (str. 77-80). Zagreb: Fakultet političkih znanosti.

Jung, Jieun, Peter Petkanic, Dongyan Nan i Jang Hyun Kim (2020) When a Girl Awakened the World: A User and Social Message Analysis of Greta Thunberg. *Sustainability* 12 (7): 1-17.

Krippendorff, Klaus (2004) *Content analysis: an introduction to its methodology*. USA: Sage Publications

Kühne, Rainer (2019) Climate Change: The Science Behind Greta Thunberg and Fridays for Future. Dostupno na: https://osf.io/2n6kj (pristupljeno: 14. travnja 2020)

Labaš, Danijel i Osmančević, Leali (2014) Dječji domovi u hrvatskom tisku u 2012. godini: analiza Jutarnjeg lista i Večernjeg lista. *Medijske studije* (5)10: 52-54.

Lamza Posavec, Vesna (2004) *Metode društvenih istraživanja*. Zagreb: Hrvatski studiji.

Nabi, Robin L. i Oliver, Mary Beth (2009) *The SAGE Handbook of Media Processes and Effects*. California: SAGE.

Neuendorf, Kimberly A. (2017) *The Content Analysis Guidebook.* Los Angeles: SAGE.

Raguž, Anđelka i dr. (2018) Medijski prijepori u objavama hrvatskih dnevnih novina: primjer izvještavanja o referendumu o ustavnoj definiciji braka u 2013. godini. *Suvremene teme : međunarodni časopis za društvene i humanističke znanosti* 9(1): 49-69.

Schellnhuber, Hans Joachim i dr. (2006) *Avoiding Dangerous Climate Change.* New York: Cambridge University Press.

Schwartzenberg, R.G. (1997) *Politieke superstars. Veddettencultus in de politiek* U: Van Zoonen, Liesbet (2006) The personal, the political and the popular. A women's guide to celebrity politics. *Cultural Studies* 9(3): 287-301.

Strömbäck, Jesper i Esser, Frank (2009) *Shaping politics: mediatization and media interventionism.* U: Lundby, K. *Mediatization: Concept, Changes, Consequences*. New York: Peter Lang.

Thunberg, Greta (2019) *No one is too small to make a difference.* UK: Penguin Books.

Van Zoonen, Liesbet (2006) The personal, the political and the popular. A women's guide to celebrity politics. *Cultural Studies* 9(3): 292.

Vlainić, Marta (2012) Kako hrvatske dnevne novine izvještavaju o djeci: analiza sadržaja Jutarnjeg i Večernjeg lista. *Medijsko istraživanje* 18(1): 37-38.

Wikizero.com (2020) https://www.wikizero.com/en/Greta_Thunberg (pristupljeno: 14. travnja 2020)

Prilozi

Analitička matrica

NASLOV:

DATUM:

1. Naziv lista:

1. The Guardian
2. Večernji list

2. Vrsta teksta:

1. Vijest
2. Izvještaj
3. Intervju
4. Kolumna

3. Autor teksta:

1. Potpisan
2. Inicijali
3. Agencijska vijest
4. Nije naznačen

4. Ton izvještavanja:

1. Neutralan
2. Pozitivan/pohvalan
3. Negativan/kritički
4. Teško odrediv

5. Govori se i o klimatskim promjenama:

1. Da
2. Ne

6. Načini pisanja o klimatskim promjenama:

1. Neutralno
2. Ukazuje se na problem klimatskih promjena
3. Ne ukazuje se na problem klimatskih promjena
4. Teško odrediv

7. Tip naslova:

1. Informativan
2. Senzacionalistički
3. Kritički
4. Teško odrediv

8. Spominjanje privatnog života i obitelji:

1. Da
2. Ne

9. Spominjanje Aspergerovog sindroma:

1. Da
2. Ne

10. Vrsta grafičke opreme:

1. Nema je
2. Fotografija
3. Ilustracija (crteži)
4. Video
5. Grafika (tabele, grafovi, mape)
6. Više navedenog

11. Fotografije:

1. Iz privatnog života
2. U javnosti
3. Nema fotografije
4. Nema Grete na fotografiji

12. Na fotografijama Greta izgleda:

1. Sretna/nasmiješena
2. Tužna
3. Ljuta
4. Teško odredivo

13. Broj izvora informacija:

1. Jedan izvor
2. Dva izvora
3. Tri i više izvora
4. Intervju
5. Bez izvora informacija

14. Vrijednosna orijentacija naslova:

1. Pozitivna
2. Negativna
3. Neutralna
4. Teško odredivo

15. Odnos naslova i teksta:

1. Naslov odgovara tekstu
2. Naslov je izvučen iz konteksta
3. Prisutno pretjerivanje u naslovu

16. Povezanost teksta i fotografije:

1. Fotografija se odnosi na sadržaj teksta
2. Fotografija se ne odnosi vidljivo na sadržaj teksta
3. Teško odrediti
4. Nema fotografije

17. Narušavanje prava djeteta na dostojanstvo:

1. Da
2. Ne
3. Teško odredivo

Sažetak

Diplomski rad „Greta Thunberg – lice pokreta o klimatskim promjenama: analiza izvještavanja na portalima *The Guardian* i *Večernji list* u 2019.“ imao je za cilj prikazati, u kontekstu aktualnog izvještavanja o klimatskim promjenama, kako na svojim portalima *The Guardian* i *Večernji list* izvještavaju o mladoj švedskoj aktivistici Greti Thunberg u periodu od 1. siječnja 2019. do 31. prosinca 2019. godine. Metoda koja se koristila prilikom istraživanja je metoda analize sadržaja, na uzorku od ukupno 197 članaka, uključujući i grafičku opremu članaka. Do članaka se došlo pretraživanjem ključnih riječi „Greta Thunberg“ na spomenutim portalima.

Istraživanje je nastojalo utvrditi kakav je bio ton izvještavanja, je li se govorilo i o klimatskim promjenama te na koji način, kakav je bio tip naslova, je li se spominjao Aspergerov sindrom, kakva je bila vrsta grafičke opreme, kao i vrijednosna orijentacija naslova, odnos teksta i naslova, je li narušeno pravo djeteta na dostojanstvo.

Postavljeno je šest hipoteza te su sve potvrđene. Rezultati su pokazali da su oba portala uglavnom izvještavala neutralno o Greti Thunberg u svojim člancima. Ipak u kolumnama *Večernjeg lista* se više izvještavalo na negativan/kritički način o Greti Thunberg, dok se u kolumnama na portalima *The Guardiana* više izvještavalo pozitivno/pohvalno. Članci na oba portala su ujedno usmjereni i na klimatske promjene, dok se pak u člancima *Večernjeg lista* češće spominje Aspergerov sindrom nego u člancima *The Guardiana*. Naslovi u člancima *Večernjeg lista* su pretežito senzacionalistički, dok su u *The Guardianu* većinom informativni. Na fotografijama koje je *Večernji list* upotrebljavao Greta je češće prikazana ljuta, dok je na portalima *The Guardiana* češće prikazana sretna. Ovi rezultati su ukazali da postoji razlika u izvještavanju ovih dvaju portala, odnosno da je *Večernji list* skloniji senzacionalističkom izvještavanju bez naznačenog izvora te autora teksta, kao i narušavanju prava djeteta na dostojanstvo.

Ključne riječi: Greta Thunberg, klimatske promjene, web portali, vecernji.hr, theguardian.com, etika u izvještavanju o djeci, analiza sadržaja

Summary

The purpose of Master thesis „Greta Thunberg – A New Face of the Climate Change Movement: An Analysis of Reporting on Online Editions of *The Guardian* and *Večernji list* in 2019“, in the context of current reporting about climate changes, was to represent how online editions of *The Guardian* and *Večernji list* reported on young Swedish activist Greta Thunberg in the period from the 1 January 2019 to the 31 December 2019. The method used for the research was content analysis, conducted on the sample of 197 articles in total, including the graphic equipment of the articles. Articles were searched by the key words “Greta Thunberg” on online editions of *The Guardian* and *Večernji list.*

The research wanted to determine the tone of the reporting, mention of the climate changes in the articles and in what way, what was the headline type, was the Asperger syndrome mentioned, what was the type of articles graphic equipment, also what was the value orientation of the headlines, the relation between the text and the headline and whether child's right to dignity has been violated.

All six hypotheses have been confirmed. The results show that both online editions reported mostly neutral about Greta Thunberg in their articles. Still, the reporting in the columns of *Večernji list* was more negative/critical, than in the columns in *The Guardian*, where reporting was more positive/laudable. The articles were also focused on climate changes in both editions, however articles in *Večernji list* mentioned Asperger syndrome more often then articles in *The Guardian. Večernji list's* headlines were mainly sensationalist, while *The Guardian's* headlines were mainly informative. In the photos which *Večernji list* used Greta was more often shown angry, while in the photos which *The Guardian's* used Greta was more often shown happy. These results show that there is a difference between *The Guardian's* and *Večernji list's* reporting. *Večernji list* reported in a more sensationalist manner without a designated source, also violating child's right to dignity.

Key words: Greta Thunberg, climate changes, online portals, vecernji.hr, theguardian.com, ethical reporting on children, content analysis